

**LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU**

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO
255 STRAIPSNIO 2 DALIES (2003 M. BALANDŽIO 10 D. REDAKCIJA),
256 STRAIPSNIO 1 DALIES (2007 M. BIRŽELIO 28 D., 2011 M. GRUODŽIO 22 D.
REDAKCIJOS), 4 DALIES (2007 M. BIRŽELIO 28 D., 2011 M. GRUODŽIO 22 D.
REDAKCIJOS), 320 STRAIPSNIO 3 DALIES, 326 STRAIPSNIO 1 DALIES (2007 M.
BIRŽELIO 28 D. REDAKCIJA) 4 PUNKTO ATITIKTIES LIETUVOS
RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI**

2013 m. lapkričio 15 d.
Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Tomos Birmontienės, Prano Kuonio, Gedimino Mesonio, Ramutės Ruškytės, Egidijaus Šileikio, Algirdo Taminsko, Romualdo Kęstučio Urbaičio, Dainiaus Žalimo, sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53¹ straipsniais, Teismo posėdyje 2013 m. spalio 28 d. rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 12/2010-3/2013-4/2013-5/2013 pagal:

1) pareiškėjo – Lietuvos Aukščiausiojo Teismo prašymą (Nr. 1B-12/2010) ištirti, ar:

– Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 255, 256 straipsnių nuostatos, kad baudžiamojon atsakomybėn traukiamas asmuo gali būti pripažintas kaltu pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, negu nurodyta kaltinime, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, iš anksto nepranešus šiam asmeniui ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, jeigu iš esmės nekeičiamos inkriminuojamos veikos faktinės aplinkybės, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29, 31 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui;

– Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 256 straipsnis tiek, kiek jame draudžiama baudžiamąją bylą nagrinėjančiam teismui savo iniciatyva pakeisti inkriminuojamos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis ir tais atvejais, kai jis iš anksto praneša kaltinamajam ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, užtikrina teisės žinoti kaltinimą, teisės į gynybą ir kitų konstitucinių tinkamo teisinio proceso principų įgyvendinimą, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams;

– Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 320 straipsnis tiek, kiek jame draudžiama baudžiamąją bylą apeliacine tvarka nagrinėjančiam teismui pakeisti inkriminuojamos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis, kai paduotuose apeliaciniuose skunduose to nėra prašoma, ir tais atvejais, kai jis iš anksto praneša baudžiamojon atsakomybėn traukiamam asmeniui ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, užtikrina teisės žinoti kaltinimą, teisės į gynybą ir kitų konstitucinių tinkamo teisinio proceso principų įgyvendinimą, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams;

2) pareiškėjo – Lietuvos apeliacinio teismo prašymą (Nr. 1B-6/2013) ištirti, ar:

– Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 255, 256 straipsnių nuostatos, kad baudžiamajon atsakomybėn traukiamas asmuo gali būti pripažintas kaltu pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, negu nurodyta kaltinime, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, iš anksto nepranešus šiam asmeniui ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, jeigu iš esmės nekeičiamos inkriminuojamos veikos faktinės aplinkybės, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29, 31 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui;

– Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 256 straipsnis tiek, kiek jame draudžiama baudžiamąją bylą nagrinėjančiam teismui savo iniciatyva pakeisti inkriminuojamos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis ir tais atvejais, kai jis iš anksto praneša kaltinamajam ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, užtikrina teisės žinoti kaltinimą, teisės į gynybą ir kitų konstitucinių tinkamo teisinio proceso principų įgyvendinimą, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams;

– Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 320 straipsnis tiek, kiek jame draudžiama baudžiamąją bylą apeliacine tvarka nagrinėjančiam teismui pakeisti inkriminuojamos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis, kai paduotuose apeliaciniuose skunduose to nėra prašoma, ir tais atvejais, kai jis iš anksto praneša baudžiamajon atsakomybėn traukiamam asmeniui ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, užtikrina teisės žinoti kaltinimą, teisės į gynybą ir kitų konstitucinių tinkamo teisinio proceso principų įgyvendinimą, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams;

– Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 326 straipsnio 1 dalies 4 punktas tiek, kiek jame draudžiama apeliacinės instancijos teismui panaikinti nuosprendį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti teismui, kai, bylą nagrinėjant apeliacine tvarka, paaikškėja naujos faktinės aplinkybės, tačiau apeliaciniuose skunduose nėra prašoma pakeisti faktines bylos aplinkybes, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams;

3) pareiškėjo – Vilniaus apygardos teismo prašymus (Nr. 1B-5/2013, 1B-9/2013) ištirti, ar Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 256 straipsnio 1 dalis tiek, kiek joje neribojamas kaltinime nurodytos veikos faktinių aplinkybių pakeitimas apeliacinės instancijos teisme iš esmės skirtingomis aplinkybėmis, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 2, 6 dalims, 111 straipsnio 1, 4 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Konstitucinio Teismo 2013 m. spalio 14 d. sprendimu šie prašymai sujungti į vieną bylą ir jai suteiktas numeris 12/2010-3/2013-4/2013-5/2013.

Konstitucinis Teismas

n u s t a t ė:

I

1. Pareiškėjų – Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos apeliacinio teismo prašymai (Nr. 1B-12/2010, 1B-6/2013) grindžiami šiais argumentais.

1.1. Pagal Baudžiamojo proceso kodekso (toliau – ir BPK) 255 straipsnio 2 dalį kaltinamasis negali būti nuteistas pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, numatantį sunkesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, arba dėl nusikalstamos veikos, kurios faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo kaltinamajame akte išdėstytųjų, jeigu apie tokią galimybę teisiame posėdyje jam iš anksto nebuvo pranešta, o pagal BPK 256 straipsnio 2 dalį reikalavimai, susiję su kaltinamojo teisės žinoti kaltinimą, teisės į gynybą užtikrinimu, yra taikomi tais atvejais, kai teismas turi pagrindo manyti, kad kaltinime nurodyta veika gali būti

kvalifikuojama pagal baudžiamąjį įstatymą, numatantį sunkesnę nusikalstamą veiką, arba taip kvalifikuoti veiką iki įrodymų tyrimo teisme pabaigos raštu prašo prokuroras ar nukentėjusysis. Tačiau pagal BPK 256 straipsnio 4 dalį, veiką kvalifikuojant pagal baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnę nusikalstamą veiką, jokia speciali procedūra BPK nenustatyta, veika perkvalifikuojama be išankstinio pranešimo apie tokią galimybę, jeigu iš esmės nesikeičia faktinės nusikalstamos veikos aplinkybės.

Nusikalstamą veiką perkvalifikuoti į lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą iš esmės nesikeičiant faktinėms nusikalstamos veikos aplinkybėms yra įmanoma. Tokį perkvalifikavimą gali nulemti ir bent vieno naujo nusikaltimo sudėties požymio (tarp tokių požymių gali būti ir subjektyvus) konstatavimas. Pagal BPK 256 straipsnio 4 dalį tokia teisinė minėto naujo požymio reikšmė savaime nesudaro pagrindo tvirtinti, kad tai yra iš esmės nauja (pasikeitusi) faktinė nusikalstamos veikos aplinkybė. Pripažįstant, kad įmanoma veiką perkvalifikuoti į lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą nesikeičiant faktinėms bylos aplinkybėms, teisė žinoti kaltinimą, teisė į gynybą negali būti ribojama. Priešingu atveju baudžiamojon atsakomybėn traukiamam asmeniui būtų nežinoma, nuo ko gintis, nes perkvalifikavus veiką nuteisiama ne pagal oficialiai pareikštame kaltinime nurodytą veikos kvalifikavimą. Keičiantis teisiniam veikos įvertinimui, kartu visada konstatuojamas ir kitoks veikos pavojingumo laipsnis, kuris turi tiesioginę reikšmę skiriant bausmę ir turi būti teismo įvertintas ją individualizuojant.

Baudžiamojo proceso įstatyme neįtvirtinus reikalavimo užtikrinti baudžiamojon atsakomybėn traukiamo asmens teisę žinoti kaltinimą, teisę į gynybą ir tais atvejais, kai inkriminuojama veika perkvalifikuojama į lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą (t. y. neužtikrinant visiems kaltininkams lygių procesinių galimybių gintis, siekti teisingumo), nesilaikoma ir konstitucinio visų asmenų lygybės įstatymui, teismui ar kitoms valstybės institucijoms arba pareigūnams principo reikalavimų.

1.2. Pagal BPK 256 straipsnio 1 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą teismas neturi teisės savo iniciatyva kaltinime nurodytos veikos faktinių aplinkybių pakeisti iš esmės skirtingomis.

Pareiškėjų – Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos apeliacinio teismo nuomone, teismo siekis nustatyti tiesą, pareiga aktyviai veikti baudžiamajame procese, apibrėžti baudžiamosios bylos nagrinėjimo ribas, neleisti asmenims, dalyvaujantiems teisme vykstančiame procese, piktnaudžiauti savo teisėmis ar įgaliojimais, duoda pagrindą manyti, kad pagal Konstituciją, jos 109 straipsnį, konstitucinius teisingumo, teisinės valstybės principus, teismas, nagrinėdamas baudžiamąją bylą, neturi apsiriboti vien kaltinime nurodytomis veikos faktinėmis aplinkybėmis ir privalo imtis visų BPK nurodytų priemonių tikrosioms inkriminuojamos veikos aplinkybėms nustatyti. Teismas turi turėti įgaliojimus nustatyti tikrąsias bylos aplinkybes, net jei, prokuroro ar kitų nagrinėjimo teisme dalyvių tvirtinimu, šios aplinkybės yra kitokios, taip pat ir tais atvejais, kai teismo nustatomos inkriminuojamos veikos aplinkybės iš esmės skiriasi nuo nurodytųjų kaltinime. Priešingu atveju būtų sudarytos prielaidos bylos sprendimą, taigi ir teisingumo įgyvendinimą, lemti ne teismo, teisėjų reikšmingų duomenų (įrodymų) įvertinimui, bet nagrinėjimo teisme dalyvių nuomonei. Kita vertus, minėti teismo įgaliojimai nustatyti tikrąsias bylos aplinkybes turi būti įgyvendinami užtikrinant konstitucinę teisę žinoti kaltinimą, teisę į gynybą ir kitus konstitucinius tinkamo teisinio proceso principus.

Kaltinime nurodytos veikos faktinės aplinkybės ir jos kvalifikavimas BPK 256 straipsnyje nustatyta tvarka gali būti keičiami ne tik bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme, bet ir apeliacinio proceso metu. Tačiau tuomet turi būti atsižvelgiama į bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme ribas – pagal BPK 320 straipsnis 3 dalį teismas patikrina bylą tiek, kiek to prašoma apeliacinuose skunduose. BPK 256 straipsnio 1 dalies ir 320 straipsnio 3 dalies nuostatas aiškinant kartu darytina išvada, kad apeliacinės instancijos teismas turi įgaliojimus inkriminuojamos veikos faktines aplinkybes pakeisti iš esmės skirtingomis tik tuo atveju, kai to prašoma prokuroro ar nukentėjusiojo (jo atstovo) apeliaciniame skunde. Jeigu asmuo yra kaltas padaręs kaltinime nurodytą nusikalstamą veiką,

tačiau iš esmės kitomis esminėmis faktinėmis aplinkybėmis, teismas neturi įgaliojimų savo iniciatyva tirti ir nustatyti šias faktines aplinkybes, pripažinti šį asmenį kaltu padarius nusikalstamą veiką ir, esant pagrindui, paskirti jam teisingą bausmę. Toks teisinis reguliavimas sudaro prielaidas išteisinti kaltą padarius nusikalstamą veiką asmenį arba paskirti jam nepagrįstai švelnią bausmę, taip neužtikrinant visuomenės veiksmingos apsaugos nuo nusikalstamų kėsinių.

1.3. Pareiškėjas – Lietuvos apeliacinis teismas taip pat abejoja (prašymas Nr. 1B-6/2013) BPK 326 straipsnio 1 dalies 4 punkto atitiktimi Konstitucijai. Pagal jame nustatytą teisinį reguliavimą neleidžiama apeliacinės instancijos teismui panaikinti nuosprendžio ir perduoti bylos iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, kai, bylą nagrinėjant apeliacine tvarka, paaiškėja naujos faktinės aplinkybės, tačiau apeliaciniuose skunduose nėra prašoma jas pakeisti. Taigi apeliacinės instancijos teismas negali nei pats ištaisyti pirmosios instancijos teismo klaidų, nei perduoti bylos pirmosios instancijos teismui, kad šis ištaisytų padarytą pažeidimą. Tokia nuostata užkerta kelią apeliacinės instancijos teismui visiškai įgyvendinti savo funkcijos – neleisti įsiteisėti neteisėtiems ir nepagrįstiems nuosprendžiams, šalinti žemesnių instancijų teismų klaidas, galimybę įvykdyti neteislingumą.

2. Pareiškėjo – Vilniaus apygardos teismo prašymai (Nr. 1B-5/2013, 1B-9/2013) grindžiami šiais argumentais.

BPK 256 straipsnio 1 dalis suformuluota taip, kad ja nėra ribojama galimybė kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes pakeisti iš esmės skirtingomis bylą nagrinėjant ne tik pirmosios, bet ir apeliacinės instancijos teisme. Tačiau, vadovaujantis BPK 256 straipsnio 1 dalimi, apeliacinės instancijos teisme patenkinus prašymą kaltinime nurodytos veikos aplinkybes pakeisti iš esmės skirtingomis, proceso dalyviai nebegali niekur apskūsti tų naujų aplinkybių nustatymo ir vertinimo, t. y. pakeistoms iš esmės skirtingoms aplinkybėms nustatyti ir įvertinti apeliacinės instancijos teismas tampa pirmąja, vienintele ir neskundžiama teismo instancija, o proceso dalyviai praranda vieną teismo instanciją. Pagal BPK 256 straipsnio 1 dalį apeliacinės instancijos teisme kaltinimo aplinkybes pakeitus iš esmės naujomis ir nebegalint tų naujų, pagal šį pakeistą kaltinimą teismo nustatytų, aplinkybių apskūsti, sumažėja asmens, kuriam apeliacinės instancijos teisme faktinės kaltinimo aplinkybės pakeistos iš esmės skirtingomis, galimybės gintis siekiant paneigti kaltinimą ar sušvelninti atsakomybę, ir taip yra pažeidžiama asmens teisė į gynybą.

II

1. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti suinteresuoto asmens – Seimo atstovės Seimo kanceliarijos Teisės departamento Baudžiamosios ir administracinės teisės skyriaus vyriausiosios specialistės Olgos Kisel rašytiniai paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad šioje byloje ginčijamos BPK nuostatos neprieštarauja Konstitucijai. Seimo atstovės pozicija grindžiama šiais argumentais.

1.1. Siekdamas teisiškai reglamentuoti žmogaus teisių požiūriu subtilius santykius, įstatymų leidėjas BPK 255 straipsnio 2 dalyje pavartojo vertinamojo pobūdžio formuluotę „faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi“, analogiškos formuluotės – „faktines aplinkybes pakeisti iš esmės skirtingomis“, „jeigu iš esmės nesikeičia faktinės nusikalstamos veikos aplinkybės“ – vartojamos ir BPK 256 straipsnyje. Šių formuluočių turinys yra vertinamojo pobūdžio, nėra tiksliai apibrėžtas, todėl gali būti įvairiai traktuojamas. Tai gali reikšti, kad faktinės aplinkybės pasikeitė taip menkai, nereikšmingai, kad objektyviai situacija iš esmės lieka ta pati, todėl nėra nei pagrindo, nei prasmės papildomais procesiniais veiksmais (reikalavimu pranešti apie baudžiamą atsakomybę lengvinantį kvalifikavimą) sunkinti ir taip sudėtingą procesą. BPK taikantys subjektai kiekvienu konkrečiu atveju turėtų kruopščiai patikrinti, ar tikrai pasikeitusios aplinkybės nėra „iš esmės skirtingos“, įsitikinti, kad jos nepasunkins kaltinamojo asmens padėties procese ir, žinoma, jokia būdu nesukels grėsmės jo esminės konstitucinės teisės į gynybą įgyvendinimui, tačiau tai jau yra ne teisinio

reglamentavimo, bet įstatymo taikymo problema. Taigi konstitucingumo problemų gali kilti ne dėl pačios teisės normos, o dėl jos traktavimo ir taikymo konkrečiu atveju.

Neginčijama, kad tuo atveju, jei pagal įstatymą būtų reikalaujama pranešti ir apie naują, lengvinantį baudžiamąją atsakomybę, kvalifikavimą, kaltinamojo teisę į gynybą būtų labiau užtikrinta. Tačiau net tokia svarbi konstitucinė vertybė kaip teisė į gynybą turėtų būti sistemiškai suderinta su kitais baudžiamajam procesui keliamais reikalavimais. Svarstyтина, ar tikslinga pasunkinti baudžiamąją teiseną papildomais procesiniais veiksmais, kurie būtų atliekami visais atvejais, net kai jie yra akivaizdžiai nebūtini, taip pat abejotina, ar papildomas iš esmės jau užtikrintos teisės į gynybą saugiklis yra reikalingas ir nagrinėjamu atveju nusveria būtinybę užtikrinti kitų proceso tikslų kompleksą.

Tos pačios veikos priskyrimas kuriam nors Baudžiamojo kodekso straipsniui ar jo daliai yra gana formalus pobūdis – tai labiau kodifikavimo specifika, teisės akto sisteminimo ir įstatymų leidėjo politinio apsisprendimo klausimas. Tačiau apie esminį materialų kaltinimo pasikeitimą – situaciją, kai faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo kaltinamajame akte išdėstytųjų, – pagal nagrinėjamą teisinį reglamentavimą turi būti pranešama.

1.2. Tai, kad teismas, priimdamas nuosprendį, turi įgaliojimus savo iniciatyva tik patikslinti kaltinime nurodytas faktines aplinkybes arba jas pakeisti, tačiau neesmingai, o kaltinime nurodytos veikos faktinės aplinkybės iš esmės skirtingomis gali būti pakeistos tik prokuroro ar nukentėjusiojo iniciatyva, objektyviai yra nulemta kaltinimui atstovaujančių proceso dalyvių ir teismo funkcijų skirtumo. Jei teismas esmingai keistų inkriminuojamos veikos faktines aplinkybes, tai prieštarautų „teisingo proceso eigai“, kadangi kiekvienas proceso dalyvis baudžiamajame procese atlieka būtent jam priskirtas funkcijas. Pažeidus šią taisyklę būtų ne tik išderinta proceso dalyvių funkcijų, jų procesinės sąveikos sistema, bet ir nusizengta baudžiamojo proceso racionalumo, greitumo, procesinių veiksmų tikslingumo, nuoseklumo, sistemiškumo reikalavimams.

1.3. Ginčijamas teisinis reguliavimas nėra tobulas, tačiau pareiškėjas iškėlė labiau teisės normų taikymo, jų aiškinimo problemą, todėl nėra pakankamo pagrindo konstatuoti prieštaravimą Konstitucijai.

2. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gautas ir suinteresuoto asmens – Seimo atstovo Seimo nario Vitalijaus Gailiaus raštas, kuriame pritariama suinteresuoto asmens – Seimo atstovės Seimo kanceliarijos Teisės departamento Baudžiamosios ir administracinės teisės skyriaus vyriausiosios specialistės O. Kisel rašytiniams paaiškinimams.

Konstitucinis Teismas

k o n s t a t u o j a :

I

1. Pareiškėjas – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas prašo (prašymo Nr. 1B-12/2010) ištirti, ar:

– BPK 255, 256 straipsnių nuostatos, kad baudžiamojon atsakomybėn traukiamas asmuo gali būti pripažintas kaltu pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, negu nurodyta kaltinime, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusizengimą, iš anksto nepranešus šiam asmeniui ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, jeigu iš esmės nekeičiamos inkriminuojamos veikos faktinės aplinkybės, neprieštarauja Konstitucijos 29, 31 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui;

– BPK 256 straipsnis tiek, kiek jame draudžiama baudžiamąją bylą nagrinėjančiam teismui savo iniciatyva pakeisti inkriminuojamos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis ir tais atvejais, kai jis iš anksto praneša kaltinamajam ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, užtikrina teisės žinoti kaltinimą, teisės į gynybą ir kitų konstitucinių tinkamo teisinio proceso principų įgyvendinimą, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams;

– BPK 320 straipsnis tiek, kiek jame draudžiama baudžiamąją bylą apeliacine tvarka nagrinėjančiam teismui pakeisti inkriminuojamos veikos faktinės aplinkybės iš esmės skirtingomis, kai paduotuose apeliacinuose skunduose to nėra prašoma, ir tais atvejais, kai jis iš anksto praneša baudžiamojon atsakomybėn traukiamam asmeniui ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, užtikrina teisės žinoti kaltinimą, teisės į gynybą ir kitų konstitucinių tinkamo teisinio proceso principų įgyvendinimą, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

1.1. Pareiškėjas savo prašyme nenurodo, kokios redakcijos BPK 255, 256, 320 straipsnių nuostatų atitiktį Konstitucijai prašo ištirti.

Iš pareiškėjo prašymo matyti, kad jam kilo abejonių, ar Konstitucijai neprieštarauja (atitinkama apimtimi) BPK 255 straipsnis (2003 m. balandžio 10 d. redakcija), 256 straipsnis (2007 m. birželio 28 d. redakcija), 320 straipsnis (2002 m. kovo 14 d. redakcija su 2011 m. birželio 21 d. pakeitimais).

BPK 255 straipsnyje „Nagrinėjimo teisme ribos“ (2002 m. kovo 14 d. redakcija su 2003 m. balandžio 10 d. pakeitimu) nustatyta:

„1. Byla teisme nagrinėjama tik dėl tų kaltinamųjų ir tik dėl tų nusikalstamų veikų, dėl kurių ji perduota nagrinėti teisiama jame posėdyje.

2. Kaltinamasis negali būti nuteistas pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, numatantį sunkesnę nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, arba dėl nusikalstamos veikos, kurios faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo kaltinamajame akte išdėstytųjų, jeigu apie tokią galimybę teisiama jame posėdyje jam iš anksto nebuvo pranešta.“

BPK 256 straipsnyje „Kaltinime nurodytos veikos esminių faktinių aplinkybių ir jos kvalifikavimo pakeitimas teisme“ (2007 m. birželio 28 d. redakcija) buvo nustatyta:

„1. Prokuroras, privatus kaltintojas ir nukentėjusysis turi teisę iki įrodymų tyrimo teisme pabaigos pateikti rašytinį prašymą kaltinime nurodytos veikos faktinės aplinkybės pakeisti iš esmės skirtingomis. Šiame prašyme turi būti išdėstytos šios iš esmės skirtingos faktinės aplinkybės. Teismas, gavęs tokį prašymą, apie tai nedelsdamas praneša kaltinamajam. Šio prašymo nuorašai įteikiami nagrinėjimo teisme dalyviams.

2. Prokuroras, privatus kaltintojas ir nukentėjusysis turi teisę iki įrodymų tyrimo teisme pabaigos pateikti rašytinį prašymą pakeisti kaltinime nurodytos veikos kvalifikavimą pritaikant baudžiamąjį įstatymą, numatantį sunkesnę nusikalstamą veiką. Teismas, gavęs tokį prašymą, taip pat kitais atvejais, kai yra pagrindas manyti, kad kaltinime nurodyta veika gali būti kvalifikuojama pagal baudžiamąjį įstatymą, numatantį sunkesnę nusikalstamą veiką, apie tokią galimybę nedelsdamas praneša nagrinėjimo teisme dalyviams. Minėto prašymo nuorašai įteikiami kaltinamajam, jo gynėjui ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams. Išnagrinėjus baudžiamąją bylą, kaltinamasis gali būti pripažintas kaltu ir remiantis kaltinamajame akte patektu veikos kvalifikavimu.

3. Šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytais atvejais teismas praneša kaltinamajam ir jo gynėjui apie teisę prašyti pertraukos pasirengti gynybai. Patenkinęs tokį prašymą, teismas nustato konkretų pertraukos laiką.

4. Šio straipsnio 2 ir 3 dalių nuostatos netaikomos, kai kaltinime nurodyta veika perkvalifikuojama pagal baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, jeigu iš esmės nesikeičia faktinės nusikalstamos veikos aplinkybės.“

BPK 320 straipsnyje „Bylų apeliacinio nagrinėjimo bendrosios nuostatos“ (2002 m. kovo 14 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais) nustatyta:

„1. Bylos apeliacine tvarka nagrinėjamos tik tais atvejais, kai yra apeliacinių skundų, paduotų šio Kodekso 313 straipsnyje nustatyta tvarka ir terminais.

2. Bylas apeliacine tvarka teismo posėdyje nagrinėja trijų teisėjų kolegija arba apygardos teismo ar Lietuvos apeliacinio teismo mišri Baudžiamųjų bylų skyriaus ir Civilinių bylų skyriaus trijų teisėjų kolegija.

3. Teismas patikrina bylą tiek, kiek to prašoma apeliaciniuose skunduose, ir tik dėl tų asmenų, kurie padavė apeliacinius skundus ar dėl kurių tokie skundai buvo paduoti. Tačiau jeigu teismas, nagrinėdamas bylą, nustato esminių šio Kodekso pažeidimų, jis, nepaisydamas to, ar gautas dėl jų skundas, patikrina, ar tai turėjo neigiamos įtakos ne tik asmeniui, dėl kurio skundo nagrinėjama byla, bet ir kitiems skundų nepadavusiems nuteistiesiems.

4. Pabloginti nuteistojo ar išteisintojo, taip pat asmens, kuriam byla nutraukta, padėti apeliacinės instancijos teismas gali tik tuo atveju, kai dėl to yra prokuroro, privataus kaltintojo, nukentėjusiojo ir civilinio ieškovo skundai. Nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėtis negali būti pabloginta daugiau, negu to prašoma apeliaciniame skunde.

5. Jeigu apeliacinės instancijos teismas švelnina nuosprendį nuteistiesiems, kurie nuosprendį apskundė ar dėl kurių nuosprendis apskūstas, tai remdamasis pagrindais, taikytiniais ir kitiems nuteistiesiems, jis gali sušvelninti nuosprendį ir pastariesiems.

6. Apeliacinės instancijos teismas bylas nagrinėja viešai, išskyrus šio Kodekso 9 straipsnyje numatytus atvejus. Nagrinėjant bylą apeliacine tvarka, taikomos šio Kodekso XIX skyriaus bendrosios nagrinėjimo teisme nuostatos, atsižvelgiant į šiame skyriuje numatytus ypatumus.

7. Nagrinėjant bylą apeliacine tvarka, rašomas teismo posėdžio protokolas.“

1.2. Pareiškėjas prašo ištirti, ar BPK 255, 256 straipsnių nuostatos, pagal kurias kaltinamasis gali būti pripažintas kaltu pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, negu nurodyta kaltinime, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, iš anksto nepranešus šiam asmeniui ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, jeigu iš esmės nekeičiamos nusikalstamos veikos faktinės aplinkybės, neprieštarauja Konstitucijos 29, 31 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Iš pareiškėjo prašymo argumentų matyti, kad jis ginčija ne visą BPK 255, 256 straipsniuose nustatytą teisinį reguliavimą, o tik BPK 255 straipsnio 2 dalį (2003 m. balandžio 10 d. redakcija), 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 dalį.

Nors pareiškėjas ginčija BPK 255 straipsnio 2 dalies (2003 m. balandžio 10 d. redakcija), 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 dalies atitiktį visiems Konstitucijos 29, 31 straipsniams, iš jo argumentų matyti, kad jam abejonių kyla tik dėl nurodytų BPK nuostatų atitikties Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 31 straipsnio 2, 6 dalims.

1.3. Pareiškėjas prašo ištirti, ar BPK 256 straipsnis tiek, kiek jame draudžiama baudžiamąją bylą nagrinėjančiam teismui savo iniciatyva pakeisti nusikalstamos veikos faktinės aplinkybės iš esmės skirtingomis ir tais atvejais, kai jis iš anksto praneša kaltinamajam ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, užtikrina teisės žinoti kaltinimą, teisės į gynybą ir kitų konstitucinių tinkamo teisinio proceso principų įgyvendinimą, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

Kaltinime nurodytos veikos faktinių aplinkybių pakeitimo iš esmės skirtingomis tvarka reguliuojama BPK 256 straipsnio 1 dalyje. Taigi pareiškėjas BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 1 dalį ginčija tiek, kiek joje nėra nustatyta, kad teismas turi teisę savo iniciatyva pakeisti nusikalstamos veikos faktinės aplinkybės iš esmės skirtingomis tuo atveju, kai jis iš anksto praneša kaltinamajam ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, užtikrina teisės žinoti kaltinimą, teisės į gynybą ir kitų konstitucinių tinkamo teisinio proceso principų įgyvendinimą.

1.4. Pareiškėjas prašo ištirti, ar BPK 320 straipsnis tiek, kiek jame draudžiama baudžiamąją bylą apeliacine tvarka nagrinėjančiam teismui pakeisti nusikalstamos veikos faktinės aplinkybės iš esmės skirtingomis, kai paduotuose apeliaciniuose skunduose to nėra prašoma, ir tais atvejais, kai jis iš anksto praneša baudžiamajon atsakomybėn traukiamam asmeniui ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, užtikrina teisės žinoti kaltinimą, teisės į gynybą ir kitų konstitucinių tinkamo teisinio proceso principų

įgyvendinimą, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

Nors pareiškėjas prašymo rezoliucinėje dalyje nurodo visą BPK 320 straipsnį, tačiau iš jo prašymo argumentų matyti, kad jis nurodyta apimtimi ginčija tik BPK 320 straipsnio 3 dalį.

2. Pareiškėjas – Lietuvos apeliacinis teismas prašo (prašymo Nr. 1B-6/2013) ištirti, ar:

– BPK 255, 256 straipsnių nuostatos, kad baudžiamojon atsakomybėn traukiamas asmuo gali būti pripažintas kaltu pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, negu nurodyta kaltinime, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, iš anksto nepranešus šiam asmeniui ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, jeigu iš esmės nekeičiamos inkriminuojamos veikos faktinės aplinkybės, neprieštarauja Konstitucijos 29, 31 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui;

– BPK 256 straipsnis tiek, kiek jame draudžiama baudžiamąją bylą nagrinėjančiam teismui savo iniciatyva pakeisti inkriminuojamos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis ir tais atvejais, kai jis iš anksto praneša kaltinamajam ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, užtikrina teisės žinoti kaltinimą, teisės į gynybą ir kitų konstitucinių tinkamo teisinio proceso principų įgyvendinimą, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams;

– BPK 320 straipsnis tiek, kiek jame draudžiama baudžiamąją bylą apeliacine tvarka nagrinėjančiam teismui pakeisti inkriminuojamos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis, kai paduotuose apeliaciniuose skunduose to nėra prašoma, ir tais atvejais, kai jis iš anksto praneša baudžiamojon atsakomybėn traukiamam asmeniui ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, užtikrina teisės žinoti kaltinimą, teisės į gynybą ir kitų konstitucinių tinkamo teisinio proceso principų įgyvendinimą, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams;

– BPK 326 straipsnio 1 dalies 4 punktas tiek, kiek jame draudžiama apeliacinės instancijos teismui panaikinti nuosprendį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti teismui, kai, bylą nagrinėjant apeliacine tvarka, paaiškėja naujos faktinės aplinkybės, tačiau apeliaciniuose skunduose nėra prašoma pakeisti faktines bylos aplinkybes, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

2.1. Pareiškėjas savo prašyme nenurodo, kokios redakcijos BPK 255, 256, 320 straipsnių, 326 straipsnio 1 dalies 4 punkto nuostatų atitiktį Konstitucijai prašo ištirti.

Iš pareiškėjo prašymo matyti, kad jam kilo abejonių, ar Konstitucijai neprieštarauja (atitinkama apimtimi) BPK 255 straipsnis (2003 m. balandžio 10 d. redakcija), 256 straipsnis (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija), 320 straipsnis (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 326 straipsnio 1 dalies (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 punktas.

BPK 255 straipsnyje „Nagrinėjimo teisme ribos“ (2002 m. kovo 14 d. redakcija su 2003 m. balandžio 10 d. pakeitimu) nustatyta:

„1. Byla teisme nagrinėjama tik dėl tų kaltinamųjų ir tik dėl tų nusikalstamų veikų, dėl kurių ji perduota nagrinėti teisiama jame posėdyje.

2. Kaltinamasis negali būti nuteistas pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, numatantį sunkesnę nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, arba dėl nusikalstamos veikos, kurios faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo kaltinamajame akte išdėstytųjų, jeigu apie tokią galimybę teisiama jame posėdyje jam iš anksto nebuvo pranešta.“

BPK 256 straipsnyje „Kaltinime nurodytos veikos esminių faktinių aplinkybių ir jos kvalifikavimo pakeitimas teisme“ (2007 m. birželio 28 d. redakcija su 2011 m. gruodžio 22 d. pakeitimu) nustatyta:

„1. Prokuroras, privatus kaltintojas ir nukentėjusysis turi teisę iki įrodymų tyrimo teisme pabaigos pateikti rašytinį prašymą kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes pakeisti iš esmės skirtingomis. Šiame prašyme turi būti išdėstytos šios iš esmės skirtingos faktinės aplinkybės. Teismas, gavęs tokį prašymą, apie tai nedelsdamas praneša kaltinamajam. Šio prašymo nuorašai įteikiami nagrinėjimo teisme dalyviams. Išnagrinėjus baudžiamąją bylą,

nuosprendyje gali būti paliekamos ir kaltinamajame akte nurodytos faktinės veikos aplinkybės.

2. Prokuroras, privatus kaltintojas ir nukentėjusysis turi teisę iki įrodymų tyrimo teisme pabaigos pateikti rašytinį prašymą pakeisti kaltinime nurodytos veikos kvalifikavimą pritaikant baudžiamąjį įstatymą, numatantį sunkesnę nusikalstamą veiką. Teismas, gavęs tokį prašymą, taip pat kitais atvejais, kai yra pagrindas manyti, kad kaltinime nurodyta veika gali būti kvalifikuojama pagal baudžiamąjį įstatymą, numatantį sunkesnę nusikalstamą veiką, apie tokią galimybę nedelsdamas praneša nagrinėjimo teisme dalyviams. Minėto prašymo nuorašai įteikiami kaltinamajam, jo gynėjui ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams. Išnagrinėjus baudžiamąją bylą, kaltinamasis gali būti pripažintas kaltu ir remiantis kaltinamajame akte pateiktu veikos kvalifikavimu.

3. Šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytais atvejais teismas praneša kaltinamajam ir jo gynėjui apie teisę prašyti pertraukos pasirengti gynybai. Patenkinęs tokį prašymą, teismas nustato konkretų pertraukos laiką.

4. Šio straipsnio 1, 2 ir 3 dalių nuostatos netaikomos, kai kaltinime nurodyta veika perkvalifikuojama pagal baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, jeigu iš esmės nesikeičia faktinės nusikalstamos veikos aplinkybės.“

BPK 320 straipsnyje „Bylų apeliacinio nagrinėjimo bendrosios nuostatos“ (2002 m. kovo 14 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais) nustatyta:

„1. Bylos apeliacine tvarka nagrinėjamos tik tais atvejais, kai yra apeliacinių skundų, paduotų šio Kodekso 313 straipsnyje nustatyta tvarka ir terminais.

2. Bylas apeliacine tvarka teismo posėdyje nagrinėja trijų teisėjų kolegija arba apygardos teismo ar Lietuvos apeliacinio teismo mišri Baudžiamųjų bylų skyriaus ir Civilinių bylų skyriaus trijų teisėjų kolegija.

3. Teismas patikrina bylą tiek, kiek to prašoma apeliaciniuose skunduose, ir tik dėl tų asmenų, kurie padavė apeliacinius skundus ar dėl kurių tokie skundai buvo paduoti. Tačiau jeigu teismas, nagrinėdamas bylą, nustato esminių šio Kodekso pažeidimų, jis, nepaisydamas to, ar gautas dėl jų skundas, patikrina, ar tai turėjo neigiamos įtakos ne tik asmeniui, dėl kurio skundo nagrinėjama byla, bet ir kitiems skundų nepadavusiems nuteistiesiems.

4. Pabloginti nuteistojo ar išteisintojo, taip pat asmens, kuriam byla nutraukta, padėti apeliacinės instancijos teismas gali tik tuo atveju, kai dėl to yra prokuroro, privataus kaltintojo, nukentėjusiojo ir civilinio ieškovo skundai. Nuteistojo, išteisintojo ar asmens, kuriam byla nutraukta, padėtis negali būti pabloginta daugiau, negu to prašoma apeliaciniame skunde.

5. Jeigu apeliacinės instancijos teismas švelnina nuosprendį nuteistiesiems, kurie nuosprendį apskundė ar dėl kurių nuosprendis apskustas, tai remdamasis pagrindais, taikytiniais ir kitiems nuteistiesiems, jis gali sušvelninti nuosprendį ir pastariesiems.

6. Apeliacinės instancijos teismas bylas nagrinėja viešai, išskyrus šio Kodekso 9 straipsnyje numatytus atvejus. Nagrinėjant bylą apeliacine tvarka, taikomos šio Kodekso XIX skyriaus bendrosios nagrinėjimo teisme nuostatos, atsižvelgiant į šiame skyriuje numatytus ypatumus.

7. Nagrinėjant bylą apeliacine tvarka, rašomas teismo posėdžio protokolas.“

2.2. Pareiškėjas prašo ištirti, ar BPK 255, 256 straipsnių nuostatos, pagal kurias baudžiamojon atsakomybėn traukiamas asmuo gali būti pripažintas kaltu pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, negu nurodyta kaltinime, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, iš anksto nepranešus šiam asmeniui ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, jeigu iš esmės nekeičiamos inkriminuojamos veikos faktinės aplinkybės, neprieštarauja Konstitucijos 29, 31 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Iš pareiškėjo prašymo argumentų matyti, kad jis ginčija ne visą BPK 255, 256 straipsniuose nustatytą teisinį reguliavimą, o tik BPK 255 straipsnio 2 dalį (2003 m. balandžio 10 d. redakcija), 256 straipsnio 4 dalį (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija).

Nors pareiškėjas ginčija BPK 255 straipsnio 2 dalies (2003 m. balandžio 10 d. redakcija), 256 straipsnio 4 dalies (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija) atitiktį visiems Konstitucijos 29, 31 straipsniams, iš jo argumentų matyti, kad jam abejonių kyla tik dėl nurodytų BPK nuostatų atitikties Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 31 straipsnio 2, 6 dalims.

2.3. Pareiškėjas prašo ištirti, ar BPK 256 straipsnis tiek, kiek jame draudžiama baudžiamąją bylą nagrinėjančiam teismui savo iniciatyva pakeisti nusikalstamos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis ir tais atvejais, kai jis iš anksto praneša kaltinamajam ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, užtikrina teisės žinoti kaltinimą, teisės į gynybą ir kitų konstitucinių tinkamo teisinio proceso principų įgyvendinimą, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

Kaltinime nurodytos veikos faktinių aplinkybių pakeitimo iš esmės skirtingomis tvarka reguliuojama ginčijamoje BPK 256 straipsnio 1 dalyje. Taigi pareiškėjas BPK 256 straipsnio 1 dalį (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija) ginčija tiek, kiek joje nėra nustatyta, kad teismas turi teisę savo iniciatyva pakeisti nusikalstamos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis tuo atveju, kai jis iš anksto praneša kaltinamajam ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, užtikrina teisės žinoti kaltinimą, teisės į gynybą ir kitų konstitucinių tinkamo teisinio proceso principų įgyvendinimą.

2.4. Pareiškėjas prašo ištirti, ar BPK 320 straipsnis tiek, kiek jame draudžiama baudžiamąją bylą apeliacine tvarka nagrinėjančiam teismui pakeisti nusikalstamos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis, kai paduotuose apeliaciniuose skunduose to nėra prašoma, ir tais atvejais, kai jis iš anksto praneša baudžiamajon atsakomybėn traukiamam asmeniui ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, užtikrina teisės žinoti kaltinimą, teisės į gynybą ir kitų konstitucinių tinkamo teisinio proceso principų įgyvendinimą, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

Nors pareiškėjas prašymo rezoliucinėje dalyje nurodo visą BPK 320 straipsnį, tačiau iš jo prašymo argumentų matyti, kad jis nurodyta apimtimi ginčija tik BPK 320 straipsnio 3 dalį (2002 m. kovo 14 d. redakcija).

3. Pareiškėjas – Vilniaus apygardos teismas prašo (prašymo Nr. 1B-5/2013, 1B-9/2013) ištirti, ar BPK 256 straipsnio 1 dalis tiek, kiek joje neribojamas kaltinime nurodytos veikos faktinių aplinkybių pakeitimas apeliacinės instancijos teisme iš esmės skirtingomis aplinkybėmis, neprieštarauja Konstitucijos 31 straipsnio 2, 6 dalims, 111 straipsnio 1, 4 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Pareiškėjas savo prašymuose nenurodo, kokios redakcijos BPK 256 straipsnio 1 dalies nuostatų atitiktį Konstitucijai prašo ištirti.

Iš pareiškėjo prašymų matyti, kad jam kilo abejonių, ar Konstitucijai neprieštarauja (atitinkama apimtimi) BPK 256 straipsnio 1 dalis (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija).

4. Taigi, atsižvelgdamas į pareiškėjų prašymus, šioje konstitucinės justicijos byloje Konstitucinis Teismas tirs, ar:

– BPK 255 straipsnio 2 dalis (2003 m. balandžio 10 d. redakcija), 256 straipsnio 4 dalis (2007 m. birželio 28 d., 2011 m. gruodžio 22 d. redakcijos) tiek, kiek kaltinamasis gali būti nuteistas pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, negu nurodyta kaltinime, numatanti lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, iš anksto nepranešus šiam asmeniui ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, jeigu iš esmės nekeičiamos nusikalstamos veikos faktinės aplinkybės, neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 31 straipsnio 2, 6 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui;

– BPK 256 straipsnio 1 dalis (2007 m. birželio 28 d., 2011 m. gruodžio 22 d. redakcijos) tiek, kiek joje draudžiama baudžiamąją bylą nagrinėjančiam teismui savo iniciatyva pakeisti nusikalstamos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams;

– BPK 256 straipsnio 1 dalis (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija) tiek, kiek joje neribojamas kaltinime nurodytos veikos faktinių aplinkybių pakeitimas apeliacinės instancijos teisme iš esmės skirtingomis aplinkybėmis, neprieštarauja Konstitucijos 31 straipsnio 2, 6 dalims, 111 straipsnio 1, 4 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui;

– BPK 320 straipsnio 3 dalis tiek, kiek joje draudžiama baudžiamąją bylą apeliacine tvarka nagrinėjančiam teismui pakeisti nusikalstamos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis, kai paduotuose apeliaciniuose skunduose to nėra prašoma, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams;

– BPK 326 straipsnio 1 dalies (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 punktas tiek, kiek jame draudžiama apeliacinės instancijos teismui panaikinti nuosprendį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti teismui, kai, bylą nagrinėjant apeliacine tvarka, paaiškėja naujos faktinės aplinkybės, tačiau apeliaciniuose skunduose nėra prašoma pakeisti faktines bylos aplinkybes, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

II

1. Šioje konstitucinės justicijos byloje prašoma ištirti BPK normų, reglamentuojančių kaltinime nurodytos nusikalstamos veikos faktinių aplinkybių ir jos kvalifikavimo keitimą nagrinėjant bylą teisme, atitiktį Konstitucijai.

2. Seimas 2002 m. kovo 14 d. priėmė Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymą, kurio 1 straipsniu patvirtino Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksą. Pagal šio įstatymo 2 straipsnį BPK įsigaliojimo data turėjo būti nustatyta atskiru įstatymu.

Seimas 2002 m. spalio 29 d. priėmė Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso, patvirtinto 2000 m. rugsėjo 26 d. įstatymu Nr. VIII-1968, Baudžiamojo proceso kodekso, patvirtinto 2002 m. kovo 14 d. įstatymu Nr. IX-785, ir Bausmių vykdymo kodekso, patvirtinto 2002 m. birželio 27 d. įstatymu Nr. IX-994, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymą, kuriame *inter alia* nustatė, kad BPK įsigalioja nuo 2003 m. gegužės 1 d. (1 straipsnis) ir kad įsigaliojus naujam BPK netenka galios senasis Baudžiamojo proceso kodeksas (47 straipsnio 2 dalis).

3. BPK 255 straipsnio 2 dalis, 256 straipsnio 1, 4 dalys, 320 straipsnio 3 dalis, 326 straipsnio 1 dalis, kurių nuostatos atitinkama apimtimi ginčijamos šioje konstitucinės justicijos byloje, buvo keičiamos ir (arba) papildomos:

– Seimo 2003 m. balandžio 10 d. priimtu Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso, patvirtinto 2002 m. kovo 14 d. įstatymu Nr. IX-785, 21, 48, 50, 52, 127, 142, 143, 151, 158, 161, 163, 165, 212, 217, 232, 233, 234, 237, 244, 254, 255, 256, 266, 276, 287, 303, 318, 319, 322, 323, 326, 327, 329, 332, 342, 351, 353, 362, 375, 380, 397, 421, 440, 458, 459 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei Kodekso papildymo 362¹ straipsniu įstatymu, įsigaliojusiu 2003 m. gegužės 1 d.;

– Seimo 2007 m. birželio 28 d. priimtu Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 37, 40, 44, 46, 48, 53, 55, 56, 62, 63, 64, 65, 70, 73, 80, 82, 90, 93, 108, 110, 111, 130, 131, 132, 139, 140, 141, 142, 151, 154, 160, 161, 166, 167, 168, 171, 178, 186, 199, 212, 214, 217, 225, 232, 233, 234, 254, 256, 276, 287, 296, 300, 302, 303, 308, 310, 312, 313, 314, 316, 317, 318, 319, 320, 324, 326, 327, 329, 333, 342, 358, 367, 368, 370, 372, 373, 374, 375, 377, 380, 381, 382, 384, 385, 409, 413, 414, 439, 447, 448, 454, 460 straipsnių pakeitimo ir papildymo, 306 straipsnio pripažinimo netekusiu galios, Kodekso papildymo 41¹, 77², 80¹,

374¹, 374², 412¹ straipsniais ir Kodekso priedo papildymo įstatymu, įsigaliojusiu (su tam tikromis išimtimis) 2007 m. rugsėjo 1 d.;

– Seimo 2011 m. gruodžio 22 d. priimtu Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 109, 219, 220, 227, 234, 254, 256, 426 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 308¹ straipsniu įstatymu, įsigaliojusiu 2011 m. gruodžio 31 d.

4. BPK XIX skyriaus „Bendrosios nagrinėjimo teisme nuostatos“ 255 straipsnyje (2003 m. balandžio 10 d. redakcija) „Nagrinėjimo teisme ribos“, kuris tam tikra apimtimi ginčijamas šioje konstitucinės justicijos byloje, kaip minėta, nustatyta:

„1. Byla teisme nagrinėjama tik dėl tų kaltinamųjų ir tik dėl tų nusikalstamų veikų, dėl kurių ji perduota nagrinėti teisiamaajame posėdyje.

2. Kaltinamasis negali būti nuteistas pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, numatantį sunkesnę nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, arba dėl nusikalstamos veikos, kurios faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo kaltinamajame akte išdėstytųjų, jeigu apie tokią galimybę teisiamaajame posėdyje jam iš anksto nebuvo pranešta.“

Taigi BPK 255 straipsnyje nustatytos baudžiamosios bylos nagrinėjimo teisme ribos, draudimas tam tikrais atvejais šias ribas pakeisti ir nuteisti kaltinamąjį pagal kitokį kaltinimą, sąlyga, kurią įvykdžius nagrinėjimo teisme ribos gali būti keičiamos.

4.1. BPK 255 straipsnyje nustatytas teisinis reguliavimas aiškinamas kartu su nustatytuoju kituose BPK straipsniuose. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste paminėtinos šios BPK nuostatos:

– „Kaltinamasis aktas yra prokuroro priimtas dokumentas, kuriuo baigiamas ikiteisminis tyrimas, aprašoma nusikalstama veika, nurodomi duomenys, kuriais grindžiamas kaltinimas, ir baudžiamasis įstatymas, numatantis tą veiką“ (23 straipsnis);

– „Teisėjas, perduodamas bylą nagrinėti teisiamaajame posėdyje, nutartyje suformuluoja sprendimą bylą perduoti nagrinėti teisiamaajame posėdyje, nurodo kaltinamojo vardą ir pavardę, veiką, kurios padarymu jis kaltinamas, ir tą nusikalstamą veiką numatantį baudžiamąjį įstatymą, bylos nagrinėjimo laiką ir vietą, nusprendžia, kuriuos asmenis šaukti į teisiamaajį posėdį kaip kaltinamąjį, jo atstovą pagal įstatymą, nukentėjusįjį, civilinį ieškovą, civilinį atsakovą ir jų atstovus, taip pat kaip liudytojus, ekspertus ir specialistus. Jeigu kaltinamasis, kaip numatyta šio Kodekso 218 straipsnio 2 dalyje, yra pareiškęs sutikimą, kad būtų atliekamas sutrumpintas įrodymų tyrimas, teisėjas gali nuspręsti į teisiamaajį posėdį šaukti tik kaltinamąjį ir jo gynėją, o kitiems proceso dalyviams tik pranešti apie paskirto posėdžio laiką ir vietą ir jų teisę dalyvauti posėdyje. Šis teisėjo sprendimas netrukdo teismui vėliau nuspręsti atlikti išsamų įrodymų tyrimą“ (233 straipsnio 3 dalis (2013 m. liepos 2 d. redakcija).

BPK 255 straipsnio 1 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas, aiškinamas kartu su nustatytuoju BPK 23 straipsnyje, 233 straipsnio 3 dalyje (2013 m. liepos 2 d. redakcija), *inter alia* reiškia, kad byla teisme nagrinėjama tik dėl tų kaltinamųjų, tik dėl tų nusikalstamų veikų, kurių padarymu jie kaltinami, ir tik pagal tas nusikalstamas veikas numatančius baudžiamuosius įstatymus, kurie yra nurodyti kaltinamajame akte ir teisėjo nutartyje perduoti bylą nagrinėti teisiamaajame posėdyje.

4.2. BPK 255 straipsnio 2 dalyje (2003 m. balandžio 10 d. redakcija) nustatytas draudimas nuteisti kaltinamąjį pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, numatantį sunkesnę nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, arba dėl nusikalstamos veikos, kurios faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo kaltinamajame akte išdėstytųjų, jeigu apie tokią galimybę teisiamaajame posėdyje jam iš anksto nebuvo pranešta.

4.2.1. BPK 255 straipsnio 2 dalyje (2003 m. balandžio 10 d. redakcija) vartojama formuluotė „baudžiamasis įstatymas, numatantis sunkesnę nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą“ aiškinama pagal teisinį reguliavimą, nustatytą Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse (toliau – ir BK).

BK 3 straipsnio „Baudžiamojo įstatymo galiojimo laikas“ 3 dalyje (2011 m. kovo 22 d. redakcija) nustatyta: „Baudžiamasis įstatymas, nustatantis veikos nusikalstamumą,

griežtinantis bausmę arba kitaip sunkinantis nusikalstamą veiką padariusio asmens teisinę padėtį, neturi grįžtamosios galios. <...>“

Taigi baudžiamasis įstatymas, numatantis sunkesnę nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą pagal BPK 255 straipsnio 2 dalį, yra toks, kuriuo nustatoma griežtesnė bausmė ar kitokios sunkesnės teisinės pasekmės nei tuo baudžiamuoju įstatymu, pagal kurį buvo kvalifikuota kaltinamojo veika.

Šiame kontekste paminėtina, jog Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, formuojančio bendrosios kompetencijos teismų praktiką, nutartyse aiškinama, kad inkriminuojamos veikos kvalifikavimas keičiamas pritaikant baudžiamąjį įstatymą, numatantį sunkesnę nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, pavyzdžiui, kai: pritaikomas BK specialiosios dalies straipsnis (jo dalis, punktas), kurio sankcijoje nustatyta griežtesnė bausmė (*inter alia* Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-498/2008, 2009 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-53/2009); taikomas BK bendrosios dalies straipsnis (jo dalis), pagal kurį sunkinama kaltininko teisinė padėtis, pavyzdžiui, vietoj BK 21 straipsnio (rengimasis padaryti nusikaltimą) taikomas BK 22 straipsnis (pasikėsینimas padaryti nusikalstamą veiką) (*inter alia* Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. sausio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-16/2007); pašalinamas kvalifikavimas pagal BK bendrosios dalies straipsnį (jo dalį), pagal kurį lengvinama kaltininko teisinė padėtis, pavyzdžiui, netaikoma BK 28 straipsnio 3 dalis (nusikalstamos veikos padarymas peržengiant būtinąsias ginties ribas) (*inter alia* Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. gruodžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-700/2004).

BPK 255 straipsnio 2 dalyje (2003 m. balandžio 10 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą aiškinant kartu su nustatytuoju šio straipsnio 1 dalyje, BK 3 straipsnio 3 dalyje (2011 m. kovo 22 d. redakcija) pažymėtina, kad kaltinamasis negali būti nuteistas pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, nei nurodytas kaltinamajame akte ir teisėjo nutartyje perduoti bylą nagrinėti teisiamejame posėdyje, kurio sankcijoje nustatyta griežtesnė bausmė arba kuriuo kitaip sunkinama nusikalstamą veiką padariusio asmens teisinė padėtis, jeigu apie tokią galimybę teisiamejame posėdyje jam iš anksto nebuvo pranešta.

4.2.2. Kaip minėta, pareiškėjai – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Lietuvos apeliacinis teismas prašo ištirti, ar Konstitucijai neprieštaruoja *inter alia* BPK 255 straipsnio nuostata, kad kaltinamasis gali būti nuteistas pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, negu nurodyta kaltinime, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, iš anksto nepranešus šiam asmeniui ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, jeigu inkriminuojamos veikos faktinės aplinkybės iš esmės nekeičiamos.

Pažymėtina, kad BPK 255 straipsnio 2 dalyje (2003 m. balandžio 10 d. redakcija) nevartojama sąvoka „baudžiamasis įstatymas, numatantis lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą“. Ši sąvoka aiškintina pagal teisinį reguliavimą, nustatytą BK.

BK 3 straipsnio „Baudžiamojo įstatymo galiojimo laikas“ 2 dalyje, nustatyta: „Veikos nusikalstamumą panaikinant, bausmę švelninantis arba kitokiu būdu nusikalstamą veiką padariusio asmens teisinę padėtį palengvinantis baudžiamasis įstatymas turi grįžtamąją galią, t. y. taikomas iki tokio įstatymo įsigaliojimo nusikalstamą veiką padariusiems asmenims, taip pat atliekantiems bausmę bei turintiems teistumą asmenims.“

Taigi baudžiamasis įstatymas, numatantis lengvesnę nusikalstamą veiką pagal BPK 255 straipsnio 2 dalį, yra toks, kuriuo nustatoma švelnesnė bausmė ar kitokios lengvesnės teisinės pasekmės nei tuo baudžiamuoju įstatymu, pagal kurį buvo kvalifikuota kaltinamojo veika.

Šiame kontekste paminėtina, jog Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, formuojančio bendrosios kompetencijos teismų praktiką, nutartyse aiškinama, kad inkriminuojamos veikos kvalifikavimas keičiamas pritaikant baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, pavyzdžiui, kai: pritaikomas BK specialiosios dalies straipsnis (jo

dalį, punktą), kurio sankcijoje nustatyta švelnesnė bausmė (*inter alia* Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. vasario 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-85/2007, 2007 m. liepos 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-553/2007); pritaikomas BK bendrosios dalies straipsnis (jo dalis), lengvinantis kaltininko teisinę padėtį, pavyzdžiui, inkriminuojama baigta nusikalstama veika perkvalifikuojama į pasikėsinimą ją padaryti (BK 22 straipsnis) (*inter alia* Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. birželio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-314/2006, 2007 m. rugsėjo 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-539/2007).

4.2.3. Minėta, kad pagal BPK 255 straipsnio 2 dalyje (2003 m. balandžio 10 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą kaltinamasis negali būti nuteistas *inter alia* dėl nusikalstamos veikos, kurios faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo kaltinamajame akte išdėstytųjų, jeigu apie tokią galimybę teisiame posėdyje jam iš anksto nebuvo pranešta.

Kokios nusikalstamos veikos faktinės aplinkybės turi būti nustatytos, paprastai nurodoma BPK nuostatose, reglamentuojančiose procesinių dokumentų turinį. Antai BPK 305 straipsnio „Aprašomoji nuosprendžio dalis“ 1 dalyje nustatyta:

„1. Apkaltinamojo nuosprendžio aprašomojoje dalyje išdėstoma:

1) įrodyta pripažintos nusikalstamos veikos aplinkybės, t. y. nurodoma jos padarymo vieta, laikas, būdas, padariniai ir kitos svarbios aplinkybės; <...>.“

Taigi nusikalstamos veikos faktinės aplinkybės yra nusikalstamos veikos padarymo vieta, laikas, būdas, padariniai, kitos svarbios aplinkybės.

BPK straipsniuose, kuriuose vardijamos nusikalstamos veikos faktinės aplinkybės, nepateikiamas išsamus jų sąrašas. Vadinasi, tai, kokios faktinės aplinkybės turi būti nustatytos, sprendžiama kiekvienu konkrečiu atveju tiriant nusikalstamą veiką ir nagrinėjant bylą teisme.

Pažymėtina, kad sprendžiant, kokios faktinės nusikalstamos veikos aplinkybės turi būti nustatytos, svarbu atsižvelgti į *inter alia* pagrindines baudžiamosios atsakomybės nuostatas.

BK 2 straipsnyje „Pagrindinės baudžiamosios atsakomybės nuostatos“ nustatyta:

„1. Asmuo atsako pagal šį kodeksą tik tuo atveju, jeigu jo padaryta veika buvo uždrausta baudžiamojo įstatymo, galiojusio nusikalstamos veikos padarymo metu.

2. Įstatymo nežinojimas nuo baudžiamosios atsakomybės neatleidžia.

3. Asmuo atsako pagal baudžiamąjį įstatymą tik tuo atveju, jeigu jis yra kaltas padaręs nusikalstamą veiką ir tik jeigu veikos padarymo metu iš jo galima buvo reikalauti įstatymus atitinkančio elgesio.

4. Pagal baudžiamąjį įstatymą atsako tik tas asmuo, kurio padaryta veika atitinka baudžiamojo įstatymo numatytą nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo sudėtį.

5. Bausmės, baudžiamojo ar auklėjamojo poveikio priemonės bei priverčiamosios medicinos priemonės skiriamos tik pagal įstatymą.

6. Niekas negali būti baudžiamas už tą pačią nusikalstamą veiką antrą kartą.“

Taigi tiriant nusikalstamą veiką ir nagrinėjant bylą teisme turi būti nustatytos faktinės aplinkybės, atitinkančios baudžiamosios atsakomybės nuostatas, numatytas BK 2 straipsnyje. Siekiant šių tikslų turi būti nustatyti *inter alia* visi tikrovės faktai, atitinkantys baudžiamajame įstatyme numatytos nusikalstamos veikos, kurią padaręs įtariamas (kaltinamas) asmuo, sudėties požymius, kituose įstatymuose ar žemesnės teisinės galios aktuose nustatytus požymius, būtinus baudžiamajam įstatymui taikyti, BK bendrosios dalies normose nustatytus požymius, būtinus sprendžiant asmens baudžiamosios atsakomybės klausimus.

Aiškinant BPK 255 straipsnio 2 dalies (2003 m. balandžio 10 d. redakcija) nuostatą „faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo kaltinamajame akte išdėstytųjų“ pažymėtina, kad tokia situacija gali susiklostyti, kai nagrinėjant bylą teisme nustatoma, kad nusikalstama veika padaryta kitu laiku, kitoje vietoje, kitokiu būdu, ji sukėlė kitokius padarinius ar padaryta kitomis aplinkybėmis, nei nurodyta kaltinamajame akte. Teismas, nustatęs kitokias nusikalstamos veikos faktines aplinkybes nei nurodytosios kaltinamajame akte, kiekvienu

konkrečiu atveju sprendžia, ar šios naujos aplinkybės iš esmės skiriasi nuo nurodytųjų kaltinamajame akte, ar skiriasi ne iš esmės.

Šiame kontekste paminėtina, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, formuojančio bendrosios kompetencijos teismų praktiką, nutartyse (*inter alia* Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. sausio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-13/2006, 2011 m. rugsėjo 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-381/2011) aiškinama, kad faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo kaltinamajame akte išdėstytųjų tada, kai prisideda tos pačios nusikalstamos veikos epizodai, iš esmės pasikeičia nusikalstamų veikų apimtis, nusikalstamos veikos padarymo laikas, vieta, būdas ir pan., jeigu tai turi įtakos veikos kvalifikacijai, bausmei ar kitaip suvaržo teisiamojo teisę į gynybą; tai, ar keičiant nusikalstamos veikos faktines aplinkybes kaltinamojo teisę į gynybą būtų suvaržyta, sprendžiama atsižvelgiant į konkrečios bylos aplinkybes ir įvertinant, ar yra pagrindas manyti, kad gynyba dėl pasikeitusių nusikalstamos veikos faktinių aplinkybių galėtų būti kitokia (*inter alia* Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. gruodžio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-651/2012).

4.2.4. BPK 255 straipsnio 2 dalyje (2003 m. balandžio 10 d. redakcija) nustatyta sąlyga, kurią įvykdžius bylos nagrinėjimo teisme ribos gali būti keičiamos, – išankstinis pranešimas teisiamajame posėdyje kaltinamajam apie tai, kad jis gali būti nuteistas pagal pakeistą kaltinimą. Ši BPK 255 straipsnio 2 dalies (2003 m. balandžio 10 d. redakcija) nuostata aiškinama kartu su teisiniu reguliavimu, nustatytu BPK 256 straipsnyje.

BPK XIX skyriaus „Bendrosios nagrinėjimo teisme nuostatos“ 256 straipsnyje „Kaltinime nurodytos veikos esminių faktinių aplinkybių ir jos kvalifikavimo pakeitimas teisme“ (2007 m. birželio 28 d. redakcija), kuris tam tikra apimtimi ginčijamas šioje konstitucinės justicijos byloje, kaip minėta, nustatyta:

„1. Prokuroras, privatus kaltintojas ir nukentėjusysis turi teisę iki įrodymų tyrimo teisme pabaigos pateikti rašytinį prašymą kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes pakeisti iš esmės skirtingomis. Šiame prašyme turi būti išdėstytos šios iš esmės skirtingos faktinės aplinkybės. Teismas, gavęs tokį prašymą, apie tai nedelsdamas praneša kaltinamajam. Šio prašymo nuorašai įteikiami nagrinėjimo teisme dalyviams.

2. Prokuroras, privatus kaltintojas ir nukentėjusysis turi teisę iki įrodymų tyrimo teisme pabaigos pateikti rašytinį prašymą pakeisti kaltinime nurodytos veikos kvalifikavimą pritaikant baudžiamąjį įstatymą, numatantį sunkesnę nusikalstamą veiką. Teismas, gavęs tokį prašymą, taip pat kitais atvejais, kai yra pagrindas manyti, kad kaltinime nurodyta veika gali būti kvalifikuojama pagal baudžiamąjį įstatymą, numatantį sunkesnę nusikalstamą veiką, apie tokią galimybę nedelsdamas praneša nagrinėjimo teisme dalyviams. Minėto prašymo nuorašai įteikiami kaltinamajam, jo gynėjui ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams. Išnagrinėjus baudžiamąją bylą, kaltinamasis gali būti pripažintas kaltu ir remiantis kaltinamajame akte pateiktu veikos kvalifikavimu.

3. Šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytais atvejais teismas praneša kaltinamajam ir jo gynėjui apie teisę prašyti pertraukos pasirengti gynybai. Patenkinęs tokį prašymą, teismas nustato konkretų pertraukos laiką.

4. Šio straipsnio 2 ir 3 dalių nuostatos netaikomos, kai kaltinime nurodyta veika perkvalifikuojama pagal baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, jeigu iš esmės nesikeičia faktinės nusikalstamos veikos aplinkybės.“

Taigi šiame straipsnyje nustatyta kaltinime (kaltinamajame akte) nurodytų veikos faktinių aplinkybių ir kaltinime (kaltinamajame akte) nurodytos veikos kvalifikavimo pakeitimo teisme procedūra.

4.2.4.1. BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 1 dalyje, kuri tam tikra apimtimi ginčijama šioje konstitucinės justicijos byloje, reglamentuojama kaltinime nurodytos veikos faktinių aplinkybių pakeitimo iš esmės skirtingomis teismo posėdyje tvarka. Šios tvarkos sudedamosios dalys yra tokios:

– prokuroras, privatus kaltintojas ar nukentėjusysis pateikia rašytinį prašymą teismui kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes pakeisti iš esmės skirtingomis, jame išdėsto tas iš esmės skirtingas aplinkybes;

- prašymas paduodamas iki įrodymų tyrimo teisme pabaigos;
- teismas, gavęs tokį prašymą, apie tai nedelsdamas praneša kaltinamajam;
- prašymo nuorašai įteikiami nagrinėjimo teisme dalyviams.

Aiškinant BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 1 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad joje išvardytų subjektų, turinčių teisę pateikti teismui rašytinį prašymą kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes pakeisti iš esmės skirtingomis, sąrašas yra išsamus; šioje dalyje nenustatyta, kad teismas savo iniciatyva kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes gali pakeisti iš esmės skirtingomis; šioje dalyje nėra nustatyti kokie nors apribojimai kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes apeliacinės instancijos teisme pakeisti iš esmės skirtingomis aplinkybėmis.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina ir tai, kad BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 1 dalyje nustatyti du pranešimo nagrinėjimo teisme dalyviams apie gautą prašymą kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes pakeisti iš esmės skirtingomis būdai: 1) teismas apie tokį prašymą nedelsdamas praneša kaltinamajam; 2) prašymo nuorašai įteikiami nagrinėjimo teisme dalyviams.

4.2.4.2. BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 2 dalyje reglamentuojama kaltinime nurodytos veikos kvalifikavimo pakeitimo pritaikant baudžiamąjį įstatymą, numatantį sunkesnę nusikalstamą veiką, teismo posėdyje tvarka.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 2 dalyje nustatyti du pranešimo nagrinėjimo teisme dalyviams apie galimybę kaltinime nurodytą veiką kvalifikuoti pagal baudžiamąjį įstatymą, numatantį sunkesnę nusikalstamą veiką, būdai: 1) apie tokią galimybę teismas nedelsdamas praneša nagrinėjimo teisme dalyviams; 2) prašymo pakeisti kaltinime nurodytos veikos kvalifikavimą pritaikant baudžiamąjį įstatymą, numatantį sunkesnę nusikalstamą veiką, nuorašai įteikiami kaltinamajam, jo gynėjui ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams.

4.2.4.3. BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 3 dalyje reglamentuojami kaltinamojo teisės į gynybą užtikrinimo būdai tuo atveju, kai gaunamas prašymas kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes pakeisti iš esmės skirtingomis arba yra galimybė kaltinime nurodytą veiką kvalifikuoti pagal baudžiamąjį įstatymą, numatantį sunkesnę nusikalstamą veiką. Tokiais atvejais teismas praneša kaltinamajam ir jo gynėjui apie teisę prašyti pertraukos pasirengti gynybai; jeigu paprašoma pertraukos ir teismas tokį prašymą patenkina, nustatomas konkretus pertraukos laikas.

4.2.4.4. BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 dalyje, kuri tam tikra apimtimi ginčijama šioje konstitucinės justicijos byloje, reglamentuojama kaltinime nurodytos veikos perkvalifikavimo pagal baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, jeigu iš esmės nesikeičia faktinės nusikalstamos veikos aplinkybės, tvarka. Pagal BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą, aiškinamą kartu su nustatytu šio straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 2, 3 dalyse, kaltinime nurodyta veika gali būti perkvalifikuojama pagal baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, jeigu iš esmės nesikeičia faktinės nusikalstamos veikos aplinkybės, be prokuroro, privataus kaltintojo ar nukentėjusiojo rašytinio prašymo ir iš anksto nepranešus apie tai kaltinamajam ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad kitas baudžiamasis įstatymas, numatantis lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, pagal kurį kvalifikuojama kaltinamojo veika, kai iš esmės nesikeičia faktinės nusikalstamos veikos aplinkybės, nuo nurodytojo kaltinamajame akte ir teisėjo nutartyje perduoti bylą nagrinėti teisiamajame posėdyje gali skirtis įvairiai: kaip antai jame gali nebūti atskirų BK straipsnių, jų

dalių, punktų, atskirų nusikalstamos veikos požymių (pvz., baudžiamosios teisės doktrinoje vadinamų kvalifikuojančiais); jame gali būti nustatyti kitokie nusikalstamos veikos požymiai, lengvinantys kaltinamojo teisinę padėtį (pvz., kad nusikalstama veika padaryta ne tyčia, o dėl neatsargumo); jame gali būti nustatyti nauji nusikalstamos veikos požymiai, lengvinantys kaltinamojo teisinę padėtį (pvz., baudžiamosios teisės doktrinoje vadinami privilegijuojančiais), ar kitos veikos kvalifikavimui reikšmingos aplinkybės.

4.2.5. Taigi BPK 255 straipsnio 2 dalyje (2003 m. balandžio 10 d. redakcija) nustatyta sąlyga, kurią įvykdžius kaltinamasis gali būti nuteistas pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, numatantį sunkesnę nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, arba dėl nusikalstamos veikos, kurios faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo kaltinamajame akte išdėstytųjų, – išankstinis pranešimas kaltinamajam apie tokią galimybę teisiama jame posėdyje, aiškinama kartu su teisiniu reguliavimu, nustatytu BPK 256 straipsnyje, reiškia, kad apie tokią galimybę teisiama jame posėdyje žodžiu pranešama nagrinėjimo teisme dalyviams ir jiems įteikiami atitinkamo prašymo nuorašai.

Minėta, kad pagal BPK 255 straipsnio 1 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą, aiškinamą kartu su nustatytuoju BPK 23 straipsnyje, 233 straipsnio 3 dalyje (2013 m. liepos 2 d. redakcija), byla teisme nagrinėjama tik dėl tų kaltinamųjų, tik dėl tų nusikalstamų veikų, kurių padarumu jie kaltinami, ir tik pagal tas nusikalstamas veikas numatančius baudžiamuosius įstatymus, kurie yra nurodyti kaltinamajame akte ir teisėjo nutartyje perduoti bylą nagrinėti teisiama jame posėdyje. Šiame kontekste pažymėtina, jog BPK 255 straipsnio 2 dalyje (2003 m. balandžio 10 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas *inter alia* reiškia, kad, nagrinėjant bylą teisme, kaltinamajame akte ir teisėjo nutartyje perduoti bylą nagrinėti teisiama jame posėdyje nurodytos veikos, kurią padaręs kaltinamas kaltinamasis, faktinės aplinkybės ir tą veiką numatantis baudžiamasis įstatymas BPK 256 straipsnyje (2007 m. birželio 28 d. redakcija) nustatyta tvarka gali būti keičiami. Pažymėtina, kad keičiant nusikalstamos veikos faktines aplinkybes ar (ir) tą veiką numatantį baudžiamąjį įstatymą gali susiklostyti įvairios teisinės situacijos. Antai nusikalstamą veiką numatantis baudžiamasis įstatymas gali būti keičiamas įstatymu, numatančiu sunkesnę nusikalstamą veiką, lengvesnę nusikalstamą veiką ar tokio paties sunkumo nusikalstamą veiką; kaltinime nurodytos veikos faktinės aplinkybės gali būti keičiamos iš esmės skirtingomis arba gali būti keičiamos ne iš esmės.

Pagal BPK 255 straipsnio 2 dalį (2003 m. balandžio 10 d. redakcija) išankstinis pranešimas kaltinamajam būtinas visais atvejais, kai kaltinime nurodytos veikos faktinės aplinkybės keičiamos iš esmės skirtingomis, nesvarbu, ar tokiu atveju keičiamas, ar nekeičiamas tą veiką numatantis baudžiamasis įstatymas; tais atvejais, kai kaltinime nurodytos veikos faktinės aplinkybės nekeičiamos arba keičiamos ne iš esmės, išankstinis pranešimas kaltinamajam būtinas tik tuomet, kai kaltinime nurodytos veikos kvalifikavimas keičiamas pritaikant baudžiamąjį įstatymą, numatantį sunkesnę nusikalstamą veiką. Vadinas, pagal BPK 255 straipsnio 2 dalyje (2003 m. balandžio 10 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą, aiškinamą kartu su nustatytuoju BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 dalyje, kaltinamasis gali būti nuteistas pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, jeigu nusikalstamos veikos faktinės aplinkybės iš esmės nesiskiria nuo kaltinamajame akte išdėstytųjų, iš anksto kaltinamajam apie tai nepranešus.

5. Seimas 2011 m. gruodžio 22 d. priėmė Baudžiamojo proceso kodekso 109, 219, 220, 227, 234, 254, 256, 426 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 308¹ straipsniu įstatymą, kurio 7 straipsniu pakeitė BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 1, 4 dalis.

BPK 256 straipsnio 1 dalyje (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija), kaip minėta, nustatyta:

„Prokuroras, privatus kaltintojas ir nukentėjusysis turi teisę iki įrodymų tyrimo teisme pabaigos pateikti rašytinį prašymą kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes pakeisti iš esmės skirtingomis. Šiame prašyme turi būti išdėstytos šios iš esmės skirtingos faktinės aplinkybės. Teismas, gavęs tokį prašymą, apie tai nedelsdamas praneša kaltinamajam. Šio

prašymo nuorašai įteikiami nagrinėjimo teisme dalyviams. Išnagrinėjus baudžiamąją bylą, nuosprendyje gali būti paliekamos ir kaltinamajame akte nurodytos faktinės veikos aplinkybės.“

Palyginus BPK 256 straipsnio 1 dalyje (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytuoju šio straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 1 dalyje matyti, kad pareiškėjų ginčijamu aspektu jis nepakito.

BPK 256 straipsnio 4 dalyje (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija), kaip minėta, nustatyta: „Šio straipsnio 1, 2 ir 3 dalių nuostatos netaikomos, kai kaltinime nurodyta veika perkvalifikuojama pagal baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, jeigu iš esmės nesikeičia faktinės nusikalstamos veikos aplinkybės.“

Palyginus BPK 256 straipsnio 4 dalyje (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytuoju šio straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 dalyje matyti, kad pareiškėjų ginčijamu aspektu jis nepakito.

6. BPK 320 straipsnio „Bylų apeliacinio nagrinėjimo bendrosios nuostatos“ 3 dalyje, kuri tiek, kiek nurodyta pareiškėjų – Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ir Lietuvos apeliacinio teismo, ginčijama šioje konstitucinės justicijos byloje, kaip minėta, nustatyta:

„Teismas patikrina bylą tiek, kiek to prašoma apeliaciniuose skunduose, ir tik dėl tų asmenų, kurie padavė apeliacinius skundus ar dėl kurių tokie skundai buvo paduoti. Tačiau jeigu teismas, nagrinėdamas bylą, nustato esminių šio Kodekso pažeidimų, jis, nepaisydamas to, ar gautas dėl jų skundas, patikrina, ar tai turėjo neigiamos įtakos ne tik asmeniui, dėl kurio skundo nagrinėjama byla, bet ir kitiems skundų nepadavusiems nuteistiesiems.“

Taigi BPK 320 straipsnio 3 dalyje nustatytos baudžiamosios bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme ribos.

6.1. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad, kaip minėta, BPK 320 straipsnio 6 dalyje (2007 m. birželio 28 d. redakcija) nustatyta:

„Apeliacinės instancijos teismas bylas nagrinėja viešai, išskyrus šio Kodekso 9 straipsnyje numatytus atvejus. Nagrinėjant bylą apeliacine tvarka, taikomos šio Kodekso XIX skyriaus bendrosios nagrinėjimo teisme nuostatos, atsižvelgiant į šiame skyriuje numatytus ypatumus.“

Taigi pagal BPK 320 straipsnio 6 dalį (2007 m. birželio 28 d. redakcija), nagrinėjant bylą apeliacine tvarka, taikomos BPK XIX skyriuje nustatytos bendrosios nagrinėjimo teisme nuostatos, atsižvelgiant į XXV skyriuje „Apeliacinis procesas“ numatytus ypatumus. Vadinas, nagrinėjant bylą apeliacine tvarka, taikoma *inter alia* BPK 256 straipsnio 1 dalis (2007 m. birželio 28 d., 2011 m. gruodžio 22 d. redakcijos), kurioje, kaip minėta, nenustatyta, kad teismas savo iniciatyva kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes gali pakeisti iš esmės skirtingomis.

Šiame kontekste paminėtina, jog Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, formuojančio bendrosios kompetencijos teismų praktiką, nutartyse (*inter alia* Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-190/2012) aiškinama, kad apeliacinės instancijos teismas turi įgaliojimus kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes pakeisti iš esmės skirtingomis tik tuo atveju, kai to prašoma BPK 256 straipsnio 1 dalyje nurodyto proceso dalyvio apeliaciniame skunde.

6.2. BPK 320 straipsnio 3 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą aiškinant kartu su nustatytuoju šio straipsnio 6 dalyje (2007 m. birželio 28 d. redakcija), 256 straipsnio 1 dalyje (2007 m. birželio 28 d., 2011 m. gruodžio 22 d. redakcijos) pažymėtina, kad baudžiamąją bylą apeliacine tvarka nagrinėjančiam teismui nesuteikiami įgaliojimai pakeisti nusikalstamos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis, kai paduotuose apeliaciniuose skunduose to nėra prašoma.

7. BPK 326 straipsnio „Apeliacinės instancijos teismo sprendimų, priimamų išnagrinėjus bylą, rūšys“ 1 dalyje (2007 m. birželio 28 d. redakcija), kurio 4 punktą tiek, kiek

nurodyta pareiškėjo – Lietuvos apeliacinio teismo, ginčijamas šioje konstitucinės justicijos byloje, *inter alia* nustatyta:

„Išnagrinėjęs bylą teismo posėdyje, dėl apskųsto nuosprendžio apeliacinės instancijos teismas priima nutartį: <...>

4) panaikinti nuosprendį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti teismui, jeigu bylą išnagrinėjo šališkas pirmosios instancijos teismas arba byla išnagrinėta pažeidžiant šio Kodekso 224 ir 225 straipsniuose nustatytas teisingumo taisykles, arba kai apeliacinės instancijos teisme paaiškėja, kad nuteistasis veikos padarymo metu sirgo ar iki nuosprendžio priėmimo pirmosios instancijos teisme susirgo psichikos liga ir jam turėjo būti taikomos priverčiamosios medicinos priemonės; <...>“

Taigi BPK 326 straipsnio 1 dalies (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 punkte išvardyti atvejai, kada apeliacinės instancijos teismas gali priimti nutartį panaikinti pirmosios instancijos teismo nuosprendį ir perduoti bylą iš naujo jam nagrinėti.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad BPK 326 straipsnio 1 dalies (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 punkte išvardytų atvejų sąrašas yra išsamus: apeliacinės instancijos teismui nesuteikiami įgaliojimai panaikinti nuosprendį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti teismui kokiais nors kitais nei nustatytieji šiame punkte pagrindais.

8. Apibendrinant šioje konstitucinės justicijos byloje ginčijamą teisinį reguliavimą pažymėtina, kad:

– pagal BPK 255 straipsnio 2 dalyje (2003 m. balandžio 10 d. redakcija), 256 straipsnio 4 dalyje (2007 m. birželio 28 d., 2011 m. gruodžio 22 d. redakcijos) nustatytą teisinį reguliavimą kaltinamasis gali būti nuteistas pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, negu nurodyta kaltinime, kuriuo nustatyta švelnesnė bausmė ar kitokios, lengvesnės, teisinės pasekmės, iš anksto nepranešus šiam asmeniui ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, jeigu iš esmės nekeičiamos nusikalstamos veikos faktinės aplinkybės;

– BPK 256 straipsnio 1 dalyje (2007 m. birželio 28 d., 2011 m. gruodžio 22 d. redakcijos) nenustatyta, kad teismas savo iniciatyva kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes gali pakeisti iš esmės skirtingomis;

– pagal BPK 320 straipsnio 3 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą baudžiamąją bylą apeliacine tvarka nagrinėjančiam teismui nesuteikiami įgaliojimai pakeisti nusikalstamos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis, kai paduotuose apeliaciniuose skunduose to nėra prašoma;

– apeliacinės instancijos teismui nesuteikiami įgaliojimai panaikinti nuosprendį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti teismui kokiais nors kitais nei nustatytieji BPK 326 straipsnio 1 dalies (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 punkte pagrindais.

III

Minėta, kad šioje konstitucinės justicijos byloje pareiškėjai prašo ištirti BPK nuostatų atitiktį Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 31 straipsnio 2, 6 dalims, 109 straipsnio 1 daliai, 111 straipsnio 1, 4 dalims, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

1. Konstitucijos preambulėje įtvirtintas atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekis suponuoja tai, kad privalu stengtis užtikrinti, kad kiekvienas asmuo ir visa visuomenė būtų saugūs nuo nusikalstamų kėsinių (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d., 2009 m. birželio 8 d., 2010 m. gegužės 28 d., 2012 m. birželio 4 d. nutarimai). Valstybės, kaip visos visuomenės politinės organizacijos, paskirtis – užtikrinti žmogaus teises ir laisves, garantuoti viešąjį interesą, todėl vykdydama savo funkcijas ir veikdama visos visuomenės interesais valstybė turi priedermę užtikrinti žmogaus teisių ir laisvių, kitų Konstitucijos saugomų ir ginamų vertybių, kiekvieno asmens ir visos visuomenės veiksmingą apsaugą *inter alia* nuo nusikalstamų kėsinių (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 29 d., 2006 m. sausio 16 d., 2009 m. birželio 8 d. nutarimai).

Konstitucinis Teismas 2006 m. sausio 16 d. nutarime konstatavo: „Iš Konstitucijos kylanti valstybės priedermė užtikrinti kiekvieno asmens ir visos visuomenės saugumą nuo nusikalstamų kėsinių suponuoją ne tik įstatymų leidėjo teisę ir pareigą įstatymais apibrėžti nusikalstamas veikas bei nustatyti baudžiamąją atsakomybę už jas, bet ir jo teisę bei pareigą reglamentuoti su nusikalstamų veikų atskleidimu bei tyrimu ir baudžiamųjų bylų nagrinėjimu susijusius santykius – baudžiamojo proceso santykius; baudžiamojo proceso santykiai įstatymu turi būti reguliuojami taip, kad būtų sudarytos teisinės prielaidos greitai atskleisti ir išsamiai ištirti nusikalstamas veikas, teisingai nubausti nusikalstamas veikas padariusius asmenis (ar kitaip pagal įstatymą išspręsti jų baudžiamosios atsakomybės klausimą), taip pat teisinės prielaidos užtikrinti, kad niekas nekaltas nebūtų nuteistas; būtina siekti, kad būtų užtikrinta nukentėjusių nuo nusikalstamų veikų asmenų teisių apsauga, taip pat kad nebūtų nepagrįstai suvaržytos asmenų, padariusių nusikalstamas veikas, teisės; baudžiamojo proceso teisinis reglamentavimas neturi sudaryti prielaidų vilkinti nusikalstamų veikų tyrimo ir baudžiamųjų bylų nagrinėjimo, taip pat prielaidų baudžiamojo proceso dalyviams piktnaudžiauti procesinėmis ar kitomis teisėmis; kitaip pasunkėtų valstybės konstitucinės priedermės teisėtomis priemonėmis užtikrinti kiekvieno asmens ir visos visuomenės saugumą, konstitucinėmis vertybėmis grindžiamą teisinę tvarką įgyvendinimas.“

2. Konstitucijos 31 straipsnio 2 dalyje nustatyta: „Asmuo, kaltinamas padaręs nusikaltimą, turi teisę, kad jo byla viešai ir teisingai išnagrinėtų nepriklausomas ir bešališkas teismas.“

Šia konstitucine nuostata yra įtvirtintas asmens teisės į tinkamą teismo procesą principas, kurio laikymasis yra būtina sąlyga teisingai išspręsti bylą. Konstitucinis Teismas, aiškindamas šį principą, *inter alia* yra pažymėjęs (*inter alia* Konstitucinio Teismo 1999 m. vasario 5 d., 2000 m. rugsėjo 19 d., 2001 m. vasario 12 d., 2003 m. birželio 10 d., 2006 m. sausio 16 d., 2008 m. gegužės 28 d., 2009 m. birželio 8 d. nutarimai):

- Konstitucijos reikalavimas teisingai išnagrinėti bylą suponuoją tai, kad teismas turi teisingai nustatyti tikrąsias bylos aplinkybes, teisingai pritaikyti baudžiamuosius įstatymus; teismo nešališkumo užtikrinimas – viena iš teisingo bylos išnagrinėjimo sąlygų;

- asmuo negali būti pripažintas kaltas padaręs nusikaltimą ir kriminalinė bausmė niekam negali būti paskirta be tinkamos teisminės procedūros, leidžiančios kaltinamajam žinoti viską, kas jam inkriminuojama ir kuo pagrįsti reiškiami kaltinimai, taip pat parengti ir pateikti įrodymus gynybai; tai turi būti užtikrinta baudžiamojo proceso normomis, kurios turi atitikti konstitucinius teisėtumo, lygybės įstatymui ir teismui, teismo ir teisėjų nešališkumo ir nepriklausomumo, viešo ir teisingo bylų nagrinėjimo principus; teismo nagrinėjimo dalyviams – kaltintojui, teisiamajam, gynėjui, nukentėjusiajam ir jo atstovui, civiliniam ieškovui ir civiliniam atsakovui bei jų atstovams – teisme posėdyje turi būti įstatymais užtikrintos lygios teisės teikti įrodymus, dalyvauti tiriant įrodymus, pareikšti prašymus; bylos turi būti nagrinėjamos laikantis rungimosi principo;

- baudžiamasis procesas turi būti toks, kad nebūtų pažeistos ir asmens, įtariamo, kaltinamo padarius nusikalstamą veiką, konstitucinės teisės: turi būti užtikrinta jo teisė į gynybą, teisė turėti advokatą, teisė žinoti, kuo yra kaltinamas, ir kt.;

- konstitucinė teisė į teisingą teismą *inter alia* reiškia ne tik tai, kad teismo proceso metu turi būti laikomasi baudžiamojo proceso teisės principų ir normų, bet ir tai, kad baudžiamajame įstatyme nustatyta ir teismo paskirta bausmė turi būti teisinga; baudžiamajame įstatyme turi būti numatytos visos galimybės teismui, atsižvelgus į visas bylos aplinkybes, asmeniui, padariusiam nusikalstamą veiką, paskirti teisingą bausmę; neteisingos bausmės paskyrimas reikštų, kad yra pažeidžiama asmens teisė į teisingą teismą, taigi ir Konstitucijos 31 straipsnio 2 dalis, konstitucinis teisinės valstybės principas;

- Konstitucijoje įtvirtintos normos ir principai, *inter alia* Konstitucijos 31 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta asmens teisė, kad jo byla viešai ir teisingai išnagrinėtų nepriklausomas teismas, teisinės valstybės, teisingumo principai, suponuoją tokį teismo, kaip teisingumą vykdančios institucijos, modelį, kad teismas negali būti suprantamas kaip pasyvus bylų

proceso stebėtojas ir kad teisingumo vykdymas negali priklausyti tik nuo to, kokia medžiaga teismui yra pateikta; teismas, siekdamas objektyviai, išsamiai ištirti visas bylos aplinkybes ir nustatyti joje tiesą, turi įgaliojimus pats atlikti proceso veiksmus arba pavesti atitinkamus veiksmus atlikti tam tikroms institucijoms (pareigūnams), *inter alia* prokurorams; atlikdamas proceso veiksmus teismas turi būti nešališkas ir veikti taip, kad nesudarytų prielaidų manyti, jog jis yra šališkas ar priklausomas.

3. Konstitucijos 31 straipsnio 6 dalyje nustatyta: „Asmeniui, kuris įtariamas padaręs nusikaltimą, ir kaltinamajam nuo jų sulaikymo arba pirmosios apklausos momento garantuojama teisė į gynybą, taip pat ir teisė turėti advokatą.“

Šioje nuostatoje yra įtvirtinta asmens teisė į gynybą, taip pat ir teisė turėti advokatą. Konstitucinis Teismas, aiškindamas šią nuostatą, yra konstatavęs (*inter alia* Konstitucinio Teismo 1999 m. vasario 5 d., 2001 m. vasario 12 d., 2009 m. birželio 8 d. nutarimai):

- kaltinamojo teisė į gynybą yra viena iš tiesos byloje nustatymo garantijų; ši teisė laikoma būtina sąlyga įgyvendinant baudžiamojo proceso uždavinį teisingai nubausti kiekvieną nusikaltimą padariusį asmenį ir užtikrinant, kad nekaltas asmuo nebūtų patrauktas baudžiamajon atsakomybėn ir nuteistas; kaltinamojo teisė į gynybą suponuoja tai, kad kaltinamajam turi būti garantuotos pakankamos procesinės priemonės gintis nuo pareikšto kaltinimo ir užtikrinta galimybė jomis pasinaudoti;

- asmens teisė į gynybą, taip pat ir teisė turėti advokatą yra absoliuti, ji negali būti paneigta ar suvaržyta jokiais pagrindais ir jokiomis sąlygomis;

- prokuroras, teismas privalo užtikrinti kaltinamajam galimybę įstatymo nustatytais priemonėmis ir būdais gintis nuo jam pareikšto kaltinimo ir užtikrinti jo asmeninių bei turtinių teisių apsaugą;

- pakeitus kaltinimą į sunkesnę pablogėja teisiomojo padėtis, todėl ypatingą reikšmę įgyja asmens, kaltinamo padarius nusikaltimą, teisės į gynybą užtikrinimas; asmens, kuriam kaltinimas pareikštas parengtinio tyrimo stadijoje, ir asmens, kuriam toks kaltinimas pareikštas teisme, teisinės galimybės gintis siekiant paneigti kaltinimą ar sušvelninti atsakomybę negali skirtis; kitaip būtų pažeista asmens teisė į gynybą;

- Konstitucijoje įtvirtintą teisę į gynybą galima sieti su tarptautinės teisės aktų normomis, nustatančiomis atitinkamus asmens, kaltinamo padarius nusikaltimą, teisių apsaugos standartus; antai Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – ir Konvencija) 6 straipsnio 3 dalyje numatytos asmens, kaltinamo padarius nusikaltimą, garantijos; toks asmuo turi teisę mažiausiai į šias garantijas: a) kad jam būtų skubiai ir nuodugniai pranešta tokia kalba, kurią jis supranta, apie jam reiškiamo kaltinimo pagrindus ir motyvus; b) kad jis turėtų pakankamai laiko ir galimybių pasirengti savo gynybai; c) kad jis galėtų gintis pats arba per savo paties pasirinktą gynėją arba, jei jis neturi pakankamai lėšų tam gynėjui atsilyginti, kad gautų pagalbą nemokamai, kai tai būtina dėl teisingumo interesų; d) kad jis galėtų apklausti kaltinimo liudytojus arba turėtų teisę, kad tie liudytojai būtų apklausti, ir turėtų teisę, kad gynybos liudytojai būtų iškviesti ir apklausti tokiais pat sąlygomis, kokios taikomos kaltinimo liudytojams; e) kad jis galėtų nemokamai naudotis vertėjo pagalba, jeigu nesupranta teismo procese vartojamos kalbos arba ja nekalba.

4. Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai.“

Teisingumo vykdymas – teismų funkcija, lemianti šios valdžios vietą valstybės valdžios institucijų sistemoje ir teisėjų statusą. Jokia kita valstybės institucija ar pareigūnas negali vykdyti šios funkcijos (*inter alia* Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d., 2004 m. gegužės 13 d., 2011 m. balandžio 7 d. nutarimai). Teisingumas vykdomas taikant specialias procesines formas, kurių paskirtis – užtikrinti asmens teisės teismo procese, palengvinti nustatyti tikrąsias bylos aplinkybes, priimti teisingą sprendimą (Konstitucinio Teismo 1996 m. balandžio 18 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 109 straipsnį, yra ne kartą konstatavęs (*inter alia* 1999 m. gruodžio 21 d., 2006 m. gegužės 9 d., 2006 m. birželio 6 d.,

2012 m. rugsėjo 25 d. nutarimuose), kad teismai, vykdydami teisingumą, privalo užtikrinti Konstitucijoje, įstatymuose ir kituose teisės aktuose išreikštos teisės įgyvendinimą, garantuoti teisės viršenybę, apsaugoti žmogaus teises ir laisves. Konstitucinė teisingumo vykdymo samprata suponuoja ir tai, kad teismai bylas turi spręsti tik griežtai laikydamiesi įstatymuose nustatytų procesinių bei kitų reikalavimų ir neperžengdami savo jurisdikcijos ribų, neviršydami kitų įgaliojimų (Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d., 2007 m. spalio 24 d. nutarimai). Iš Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalies teismams kyla pareiga teisingai ir objektyviai išnagrinėti bylas, priimti motyvuotus ir pagrįstus sprendimus (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 15 d., 2008 m. rugsėjo 17 d., 2011 m. sausio 31 d., 2012 m. rugsėjo 25 d. nutarimai). Konstitucijoje įtvirtintas teisingumo principas, taip pat nuostata, kad teisingumą vykdo teismai, reiškia, jog konstitucinė vertybė yra ne pats sprendimo priėmimas teisme, bet būtent teismo teisingo sprendimo priėmimas; konstitucinė teisingumo samprata suponuoja ne tik formalų, nominalų teismo vykdomą teisingumą, ne tik išorinę teismo vykdomo teisingumo regimybę, bet – svarbiausia – tokius teismo sprendimus (kitus baigiamuosius teismo aktus), kurie savo turiniu nėra neteisingi; vien formaliai teismo vykdomas teisingumas nėra tas teisingumas, kurį įtvirtina, saugo ir gina Konstitucija (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d., 2012 m. rugsėjo 25 d., 2012 m. gruodžio 19 d. nutarimai).

Konstitucinis Teismas 2006 m. sausio 16 d. nutarime konstatavo: pagal Konstituciją, *inter alia* jos 109 straipsnį, teisinės valstybės ir teisingumo principus, teismui baudžiamajame procese kyla pareiga išnaudoti visas galimybes nustatyti tiesą baudžiamojoje byloje ir priimti teisingą sprendimą dėl asmens, kaltinamo padarius nusikalstamą veiką, kaltumo; šią pareigą turi ir pirmosios instancijos teismas; Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalies nuostata, kad teisingumą vykdo tik teismas, baudžiamojo proceso teisėje *inter alia* reiškia, jog pirmosios instancijos teismas, vykdydamas šią funkciją, per teisminį nagrinėjimą turi išsamiai ir nešališkai ištirti visas baudžiamosios bylos aplinkybes ir bylą spręsti iš esmės. Konstitucinė teismo funkcija – teisingumo vykdymas yra iš esmės kitokia nei vadovavimas ikiteisminiam bylos tyrimui, šio tyrimo kontrolė, valstybinio kaltinimo palaikymas ir t. t.; vykdydamas teisingumą teismas nagrinėja jau parengtą baudžiamąją bylą, sprendžia teismojo kaltės klausimą, skiria jam bausmę arba jį išteisina. Kita vertus, teismas ir teisėjas, vykdydami teisingumą, nėra saistomi ikiteisminio bylos nagrinėjimo metu surinktų įrodymų: teismo konstitucinė priedermė – visapusiškai ir objektyviai ištirti visą bylos medžiagą ir priimti teisingą sprendimą (*inter alia* Konstitucinio Teismo 1999 m. vasario 5 d., 2000 m. gegužės 8 d. nutarimai).

5. Pagal Konstitucijos 111 straipsnio 1 dalį Lietuvos Respublikos teismai yra Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Lietuvos apeliacinis teismas, apygardų ir apylinkių teismai. Konstitucijoje (*inter alia* jos 111 straipsnio 1 dalyje) ne tik yra nustatyta keturių grandžių bendrosios kompetencijos teismų sistema (kaip institucijų sistema), bet ir įtvirtinti bendrosios kompetencijos teismų instancinės sistemos, kaip bylų teismojo nagrinėjimo procesinių pakopų sistemos, pagrindai. Iš Konstitucijos kylanti bendrosios kompetencijos teismų instancinė sistema suponuoja tai, kad bet kurį pirmosios instancijos bendrosios kompetencijos teismo baigiamąjį aktą turi būti galima nustatytąja tvarka apskųsti bent vienos aukštesnės instancijos bendrosios kompetencijos teismui (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d., 2007 m. spalio 24 d., 2012 m. gruodžio 6 d. nutarimai). Teisingumas vykdomas visada paliekant galimybę ištaisyti galimą klaidą arba pakeisti nuosprendį paaiškėjus naujoms aplinkybėms (Konstitucinio Teismo 1998 m. gruodžio 9 d., 2008 m. sausio 24 d. nutarimai). Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad teismų instancinės sistemos paskirtis yra šalinti galimas žemesnių instancijų teismų klaidas, neleisti, kad būtų įvykdytas neteisingumas, ir šitaip apsaugoti asmens, visuomenės teises ir teisėtus interesus (Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d., 2012 m. gruodžio 6 d. nutarimai). Tad bendrosios kompetencijos teismų instancinės sistemos paskirtis – sudaryti prielaidas aukštesnės instancijos teismuose ištaisyti bet kurias fakto (t. y. teisiškai reikšmingų faktų nustatymo ir vertinimo) ar bet kurias teisės (t.

y. teisės taikymo) klaidas, kurias dėl kokių nors priežasčių gali padaryti žemesnės instancijos teismas, ir neleisti, kad kokioje nors bendrosios kompetencijos teismų nagrinėtoje civilinėje, baudžiamojoje ar kitos kategorijos byloje būtų įvykdytas neteisengumas (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas); priešingu atveju būtų nukrypta nuo konstitucinio teisinės valstybės principo, pažeista asmens konstitucinė teisė į tinkamą teismo procesą (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d., 2007 m. spalio 24 d., 2008 m. sausio 24 d. nutarimai). Minėtas žemesnės instancijos teismų klaidų ištaisymas ir su tuo susijęs kelio neteisengumui užkirtimas yra atitinkamos bylos šalių ir visuomenės apskritai pasitikėjimo ne tik atitinkamą bylą nagrinėjančiu bendrosios kompetencijos teismu, bet ir visa bendrosios kompetencijos teismų sistema *conditio sine qua non* (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d., 2012 m. gruodžio 6 d. nutarimai).

Konstitucinis Teismas, vertindamas teisinį reguliavimą, kuriuo nustatomos bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme ribos ir teismo galimybės ginant viešąjį interesą peržengti skundo ribas, 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarime pažymėjo, kad principas *tantum devolutum quantum appellatum* (apeliacinės instancijos teismas turi tikrinti bei vertinti tik apskųstos pirmosios instancijos teismo sprendimo dalies teisėtumą bei pagrįstumą ir neturi tikrinti bei vertinti, ar teisėtos ir pagrįstos yra tos sprendimo dalys, kurios nebuvo apskųstos apeliacine tvarka) nėra absoliutus *inter alia* tuo požiūriu, kad apeliacinės instancijos teismas tam tikrais atvejais ne tik gali, bet ir privalo peržengti apeliacinio skundo ribas:

- principas *tantum devolutum quantum appellatum* savaime nesuponuoja to, kad apeliacinės instancijos teismą apeliacinio skundo ribos taip varžytų, kad jo sprendimas būtų iš esmės neteisingas ir dėl to būtų pažeidžiamos konstitucinės vertybės;

- pagal Konstituciją negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kad viešojo intereso negalėtų apginti teismas, į kurį buvo kreiptasi, taip pat kad teismas, sprendamas bylą, būtų priverstas priimti tokį sprendimą, kuriuo pačiu būtų pažeidžiamas viešasis interesas, vadinasi, ir kuri nors Konstitucijoje įtvirtinta, jos ginama ir saugoma vertybė (*inter alia* asmens teisė ar laisvė); jeigu teismas priimtų tokį sprendimą, tas sprendimas nebūtų teisingas; tai reikštų, kad teismas Lietuvos Respublikos vardu įvykdė ne tokį teisengumą, kokį įtvirtina Konstitucija, taigi pagal Konstituciją – ne teisengumą; šitaip būtų paneigta ir konstitucinė teismo, kaip Lietuvos Respublikos vardu teisengumą vykdančios institucijos, samprata.

Konstitucijos 111 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad teismų sudarymą ir kompetenciją nustato Teismų įstatymas. Įstatymų leidėjas, įstatymu reguliuodamas minėtus santykius, turi paisyti Konstitucijos, *inter alia* joje įtvirtintų bendrosios kompetencijos teismų instancinės sistemos pagrindų (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas).

6. Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs. Pagal šiame straipsnyje įtvirtintą konstitucinį asmenų lygybės įstatymui principą reikalaujama, kad teisėje pagrindinės teisės ir pareigos būtų įtvirtintos visiems vienodai; šis principas reiškia žmogaus prigimtinę teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įpareigoja vienodus faktus vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, bet nepaneigia to, kad įstatymu gali būti nustatytas nevienodas teisinis reguliavimas tam tikrų asmenų kategorijų, esančių skirtingose padėtyse, atžvilgiu. Konstitucinis asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikri asmenys ar jų grupės būtų traktuojami skirtingai, nors tarp jų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2012 m. birželio 29 d., 2012 m. gruodžio 14 d., 2013 m. vasario 15 d., 2013 m. gegužės 16 d. nutarimai).

IV

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad joje yra aktualus ir Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio aiškinimas. Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje *inter alia* įtvirtinta asmens teisė į teisengą procesą

baudžiamajame byloje; šio straipsnio 3 dalies a punkte garantuojama kaltinamojo teisė būti skubiai ir išsamiai informuotam apie pateikiamo jam kaltinimo pobūdį ir pagrindą, o b punkte – teisė turėti pakankamai laiko ir galimybių pasirengti savo gynybai.

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) jurisprudencija, kaip teisės aiškinimo šaltinis, yra svarbi ir Lietuvos teisės aiškinimui bei taikymui.

1. EŽTT ne kartą yra pažymėjęs, jog Konvencijos 6 straipsnio 3 dalies a punkto, pagal kurį kiekvienas kaltinamas nusikaltimo padarymu asmuo turi teisę būti skubiai ir išsamiai jam suprantama kalba informuotas apie pateikiamo jam kaltinimo pobūdį ir pagrindą, nuostatose nurodoma, kad ypatingą dėmesį reikia atkreipti į pranešimą kaltinamajam apie kaltinimą; išsami informacija apie nusikaltimą baudžiamajame procese yra itin svarbi, kadangi nuo jos pateikimo momento įtariamajam yra formaliai raštu pranešta apie faktinį ir teisinį jam pareikštų kaltinimų pagrindą; pagal Konvencijos 6 straipsnio 3 dalies a punktą kaltinamajam suteikiama teisė būti informuotam ne tik apie kaltinimo pagrindą, t. y. veiksmus, kuriuos, kaip teigiama, jis padarė ir kuriais grindžiamas kaltinimas, bet ir teisinį šių veiksmų kvalifikavimą; ši informacija turi būti išsami (1999 m. kovo 25 d. sprendimas byloje *Pélissier ir Sassi prieš Prancūziją* (peticijos Nr. 25444/94); 2001 m. kovo 1 d. sprendimas byloje *Dallos prieš Vengriją* (peticijos Nr. 29082/95); 2007 m. balandžio 24 d. sprendimas byloje *Juha Nuutinen prieš Suomiją* (peticijos Nr. 45830/99). Konkreti minėtos nuostatos apimtis turi būti įvertinta atsižvelgiant į bendresnę teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, garantuojamą Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje; baudžiamosios teisės srityje išsamios informacijos apie kaltinamajam pareikštus kaltinimus, taigi ir apie tai, kaip teismas gali juos konkrečiu atveju teisiškai kvalifikuoti, pateikimas yra būtina sąlyga proceso teisingumui užtikrinti; šiuo požiūriu reikia pažymėti, kad Konvencijos 6 straipsnio 3 dalies a punkte nėra nustatyta jokių formalių reikalavimų būdai, kuriuo kaltinamasis turi būti informuojamas apie jam pateikiamų kaltinimų pobūdį ir pagrindą; be to, Konvencijos 6 straipsnio 3 dalies a ir b punktai yra susiję ir teisė būti informuotam apie kaltinimo pobūdį ir pagrindą turi būti svarstoma atsižvelgiant į kaltinamojo teisę pasirengti gynybai (1999 m. kovo 25 d. sprendimas byloje *Pélissier ir Sassi prieš Prancūziją* (peticijos Nr. 25444/94); 2002 m. vasario 21 d. sprendimas byloje *Sipavičius prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 49093/99); 2011 m. sausio 25 d. sprendimas byloje *Block prieš Vengriją* (peticijos Nr. 56282/09).

EŽTT nuosekliai laikosi pozicijos, kad tuo atveju, kai kaltinimas iš esmės pakeičiamas, kaltinamajam turi būti suteikiama tinkama galimybė įgyvendinti savo gynybos teises dėl pakeisto kaltinimo. Šiuo atveju lemiamą reikšmę vertinant gynybos teisių užtikrinimo atitiktį Konvencijai turi būtent kaltinimo pakeitimo poveikis galimybėms gintis, t. y. vertinama, ar apskritai gynyba dėl pakeisto kaltinimo būtų kitokia (2008 m. rugsėjo 25 d. sprendimas byloje *Seliverstov prieš Rusiją* (peticijos Nr. 19692/02). Kaip antai EŽTT, nustatęs, kad pareiškėjas nežinojo, jog pirmosios instancijos teismas gali perkvalifikuoti jam inkriminuojamą nusikaltimą (piktnaudžiavimą tarnyba) į tarnybos pareigų neatlikimą dėl nerūpestingumo (į lengvesnę nusikalstamą veiką), konstatavo, kad ši aplinkybė neabejotinai pakenkė jo galimybėms gintis nuo tokio kaltinimo; atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjas turėjo galimybę apeliaciniame teisme faktų ir teisės aspektu išdėstyti savo gynybos argumentus dėl pakeisto kaltinimo, kurio sprendimą kasacine tvarka peržiūrėjo Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, taip pat išnagrinėjęs materialiuosius ir procesinius perkvalifikavimo aspektus ir buvęs kompetentingas užtikrinti pareiškėjo teisių gynimą, kurio šis siekė, Konvencijos pažeidimas šioje byloje nebuvo nustatytas (2002 m. vasario 21 d. sprendimas byloje *Sipavičius prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 49093/99).

2. Pagal EŽTT praktiką Konvencijai savaime neprieštarauja teismo įgaliojimai savo iniciatyva pritaikyti sunkesnę nusikaltimą numatantį baudžiamąjį įstatymą.

Byloje *I. H. ir kiti prieš Austriją* EŽTT pažymėjo, kad teismas turėjo įgaliojimus perkvalifikuoti inkriminuojamą veiką į sunkesnę; pažeidimas šioje byloje konstatuotas dėl to, kad apie galimą kvalifikacijos griežtinimą kaltinamasis nebuvo iš anksto įspėtas (2006 m.

balandžio 20 d. sprendimas byloje *I. H. ir kiti prieš Austriją* (peticijos Nr. 42780/98). Byloje *Bäckström ir Andersson prieš Švediją* EŽTT atmetė argumentą, kad teismas, išskėles klausimą dėl veikos perkvalifikavimo iš pasikėsینimo padaryti plėšimą į baigtą plėšimą ir taip perkvalifikavęs veiką, nuosprendžiu pažeidė procesinių teisių lygybės principą. EŽTT nustatė, kad minėtas principas nebuvo pažeistas, nes pagal Švedijos teisę teismas turėjo teisę griežtinti kvalifikavimą, o prokuroro pasiūlymas nebuvo būtinas (2006 m. rugsėjo 5 d. sprendimas dėl priimtінumo byloje *Bäckström ir Andersson prieš Švediją* (peticijos Nr. 67930/01)).

EŽTT minėtame sprendime *Pélissier ir Sassi prieš Prancūziją* nurodė, kad, naudodamasis neginčytinai turėta teise perkvalifikuoti faktus, kurie buvo jam teismingi, apeliacinės instancijos teismas privalėjo suteikti pareiškėjams galimybę pasinaudoti gynybos teisėmis šiuo klausimu; nepateisinama tai, kad teisminis nagrinėjimas nebuvo atidėtas papildomiems argumentams pateikti ar kad pareiškėjų nebuvo paprašyta pateikti paaiškinimus raštu, kol byla buvo nagrinėjama apeliaciniame teisme; priešingai, pareiškėjams nebuvo suteikta galimybė pasirengti gynybai nuo naujo kaltinimo, nes tik iš apeliacinio teismo nuosprendžio jie sužinojo apie faktų perkvalifikavimą, o tada jau buvo per vėlu (1999 m. kovo 25 d. sprendimas byloje *Pélissier ir Sassi prieš Prancūziją* (peticijos Nr. 25444/94)).

Pagal EŽTT jurisprudenciją, kai žemesnės instancijos teismo nuosprendžiu keičiama veikos kvalifikacija ir kaltinamasis apie tai nėra iš anksto informuojamas, todėl negali pateikti gynybos argumentų dėl pakeisto kaltinimo, o aukštesnės instancijos teismas bylą nagrinėja tik teisės aspektu, t. y. nuteistasis neturi visavertės galimybės šiame teisme patikrinti ir nustatyti faktų, reikšmingų kvalifikuojant veiką. Konvencijoje įtvirtintos gynybos teisės yra pažeidžiamos (2006 m. balandžio 20 d. sprendimas byloje *I. H. ir kiti prieš Austriją* (peticijos Nr. 42780/98); 2006 m. gruodžio 19 d. sprendimas byloje *Mattei prieš Prancūziją* (peticijos Nr. 34043/02)). Kita vertus, kai tokiais atvejais gynyba turi galimybę ginčyti naują kvalifikavimą fakto ir teisės aspektu, minėtos teisės laikomos užtikrintomis (2002 m. vasario 21 d. sprendimas byloje *Sipavičius prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 49093/99); 2004 m. birželio 24 d. sprendimas byloje *Balette prieš Belgiją* (peticijos Nr. 48193/99); 2006 m. vasario 7 d. sprendimas dėl priimtінumo byloje *Virolainen prieš Suomiją* (peticijos Nr. 29172/02)).

V

Dėl Baudžiamojo proceso kodekso 255 straipsnio 2 dalies (2003 m. balandžio 10 d. redakcija), 256 straipsnio 4 dalies (2007 m. birželio 28 d., 2011 m. gruodžio 22 d. redakcijos) atitikties Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 31 straipsnio 2, 6 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

1. Minėta, kad šioje konstitucinės justicijos byloje pagal pareiškėjų – Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos apeliacinio teismo prašymus tirinama, ar *inter alia* BPK 255 straipsnio 2 dalis (2003 m. balandžio 10 d. redakcija), 256 straipsnio 4 dalis (2007 m. birželio 28 d., 2011 m. gruodžio 22 d. redakcijos) tiek, kiek kaltinamasis gali būti nuteistas pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, negu nurodyta kaltinime, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, iš anksto nepranešus šiam asmeniui ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, jeigu iš esmės nekeičiamos nusikalstamos veikos faktinės aplinkybės, neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 31 straipsnio 2, 6 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Pareiškėjų teigimu, baudžiamojon atsakomybėn traukiamam asmeniui iš anksto nepranešus apie tai, kad jis gali būti pripažintas kaltu pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, negu nurodyta kaltinime, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, ribojama jo teisė žinoti kaltinimą, teisė į gynybą, be to, BPK neįtvirtinus reikalavimo užtikrinti baudžiamojon atsakomybėn traukiamam asmeniui teisę žinoti kaltinimą, teisę į gynybą ir tais atvejais, kai inkriminuojama veika perkvalifikuojama į lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą (t. y. neužtikrinant visiems kaltininkams lygių procesinių galimybių gintis, siekti

teisingumo), nesilaikoma ir konstitucinio visų asmenų lygybės įstatymui, teismui ar kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams principo.

3. Kaip minėta, BPK 255 straipsnio „Nagrinėjimo teisme ribos“ 2 dalyje (2003 m. balandžio 10 d. redakcija) nustatyta: „Kaltinamasis negali būti nuteistas pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, numatantį sunkesnę nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, arba dėl nusikalstamos veikos, kurios faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo kaltinamajame akte išdėstytųjų, jeigu apie tokią galimybę teisiame posėdyje jam iš anksto nebuvo pranešta.“

BPK 256 straipsnio „Kaltinime nurodytos veikos esminių faktinių aplinkybių ir jos kvalifikavimo pakeitimas teisme“ (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 dalyje nustatyta: „Šio straipsnio 2 ir 3 dalių nuostatos netaikomos, kai kaltinime nurodyta veika perkvalifikuojama pagal baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, jeigu iš esmės nesikeičia faktinės nusikalstamos veikos aplinkybės.“

Minėta, kad pagal BPK 255 straipsnio 2 dalyje (2003 m. balandžio 10 d. redakcija), 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą kaltinamasis gali būti nuteistas pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, jeigu nusikalstamos veikos faktinės aplinkybės iš esmės nesiskiria nuo kaltinamajame akte išdėstytųjų, iš anksto kaltinamajam apie tai nepranešus.

Minėta ir tai, kad pagal BPK 255 straipsnio 2 dalį (2003 m. balandžio 10 d. redakcija) išankstinis pranešimas kaltinamajam būtinas visais atvejais, kai kaltinime nurodytos veikos faktinės aplinkybės keičiamos iš esmės skirtingomis, nesvarbu, ar tokiu atveju keičiamas, ar nekeičiamas tą veiką numatantis baudžiamasis įstatymas.

4. Sprendžiant, ar BPK 255 straipsnio 2 dalis (2003 m. balandžio 10 d. redakcija), 256 straipsnio 4 dalis (2007 m. birželio 28 d., 2011 m. gruodžio 22 d. redakcijos) tiek, kiek nurodyta pareiškėjų, neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 31 straipsnio 2, 6 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui, pažymėtina, jog, kaip minėta šiame Konstitucinio Teismo nutarime:

- baudžiamasis procesas turi būti toks, kad nebūtų pažeistos ir asmens, įtariamo, kaltinamo padarius nusikaltimą veiką, konstitucinės teisės: turi būti užtikrinta jo teisė į gynybą, teisė žinoti, kuo yra kaltinamas, ir kt.;

- asmuo negali būti pripažintas kaltas padaręs nusikaltimą ir kriminalinė bausmė niekam negali būti paskirta be tinkamos teisminės procedūros, leidžiančios kaltinamajam žinoti viską, kas jam inkriminuojama, ir kuo pagrįsti reiškiami kaltinimai, taip pat parengti ir pateikti įrodymus gynybai;

- kaltinamajam turi būti garantuotos pakankamos procesinės priemonės gintis nuo pareikšto kaltinimo ir užtikrinta galimybė jomis pasinaudoti;

- asmens teisė į gynybą yra absoliuti, ji negali būti paneigta ar suvaržyta jokiais pagrindais ir jokiais sąlygomis;

- pagal konstitucinį asmenų lygybės įstatymui principą reikalaujama, kad teisėje pagrindinės teisės ir pareigos būtų įtvirtintos visiems vienodai; šis principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įpareigoja vienodus faktus vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, bet nepaneigia to, kad įstatymu gali būti nustatytas nevienodas teisinis reguliavimas tam tikrų asmenų kategorijų, esančių skirtingose padėtyse, atžvilgiu; konstitucinis asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikri asmenys ar jų grupės būtų traktuojami skirtingai, nors tarp jų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimtys skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas.

5. Minėta, kad BPK 255 straipsnio 2 dalyje (2003 m. balandžio 10 d. redakcija) nustatytas draudimas nuteisti kaltinamąjį pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, numatantį sunkesnę nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, arba dėl nusikalstamos veikos, kurios faktinės aplinkybės iš esmės skiriasi nuo kaltinamajame akte išdėstytųjų, jeigu apie tokią galimybę teisiame posėdyje jam iš anksto nebuvo pranešta. BPK 255 straipsnio 2 dalyje (2003 m.

balandžio 10 d. redakcija) nėra įtvirtinta draudimo nuteisti kaltinamąjį pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, apie tokią galimybę iš anksto teisiama jame posėdyje jam nepranešus tuo atveju, kai iš esmės nekeičiamos nusikalstamos veikos faktinės aplinkybės.

Taigi pareiškėjai ginčija ne BPK 255 straipsnio 2 dalyje (2003 m. balandžio 10 d. redakcija) įtvirtintą teisinį reguliavimą, o tai, kad jame nėra nustatyta to, kas, jų nuomone, turėtų būti; šiuo atveju yra keliamas legislatyvinės omisijos klausimas.

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, jog teisės spraga, *inter alia* legislatyvinė omisija, visuomet reiškia, kad atitinkamų visuomeninių santykių teisinis reguliavimas nei eksplicitiškai, nei implicitiškai nėra nustatytas nei tam tikrame teisės akte (jo dalyje), nei kuriuose nors kituose teisės aktuose, tačiau poreikis tuos visuomeninius santykius teisiškai sureguliuoti yra, o legislatyvinės omisijos atveju tas teisinis reguliavimas, paisant iš Konstitucijos kylančių teisės sistemos nuoseklumo, vidinio neprieštaringumo imperatyvų ir atsižvelgiant į tų visuomeninių santykių turinį, turi būti nustatytas būtent tame teisės akte (būtent toje jo dalyje), nes to reikalauja kuris nors aukštesnės galios teisės aktas, *inter alia* pati Konstitucija.

6. Vertinant, ar BPK 255 straipsnio 2 dalis (2003 m. balandžio 10 d. redakcija) tiek, kiek joje nenustatytas draudimas nuteisti kaltinamąjį pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, jeigu apie tokią galimybę teisiama jame posėdyje jam iš anksto nebuvo pranešta, neprieštarauja Konstitucijai, pažymėtina, jog, kaip minėta, kitas baudžiamasis įstatymas, numatantis lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, pagal kurį kvalifikuojama kaltinamojo veika, kai iš esmės nesikeičia faktinės nusikalstamos veikos aplinkybės, nuo nurodytojo kaltinamajame akte ir teisėjo nutartyje perduoti bylą nagrinėti teisiama jame posėdyje gali skirtis įvairiai: kaip antai jame gali nebūti atskirų BK straipsnių, jų dalių, punktų, atskirų nusikalstamos veikos požymių (pvz., baudžiamosios teisės doktrinoje vadinamų kvalifikuojančiais); jame gali būti nustatyti kitokie nusikalstamos veikos požymiai, lengvinantys kaltinamojo teisinę padėtį (pvz., kad nusikalstama veika padaryta ne tyčia, o dėl neatsargumo); jame gali būti nustatyti nauji nusikalstamos veikos požymiai, lengvinantys kaltinamojo teisinę padėtį (pvz., baudžiamosios teisės doktrinoje vadinami privilegijuojančiais), ar kitos veikos kvalifikavimui reikšmingos aplinkybės.

6.1. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad teismo taikomo baudžiamojo įstatymo, numatančio lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, ir įstatymo, nurodyto kaltinamajame akte, santykis gali būti dvejopas: 1) teismo taikomo baudžiamojo įstatymo nustatytų nusikalstamos veikos požymių visuma yra kaltinamajame akte nurodyto baudžiamojo įstatymo nustatytų požymių visumos dalis; 2) teismo taikomame baudžiamajame įstatyme nustatyti kitokie ar nauji nusikalstamos veikos požymiai ar kitos veikos kvalifikavimui reikšmingos aplinkybės, palyginti su nustatytosiomis kaltinamajame akte nurodytame baudžiamajame įstatyme.

6.2. Situacija, kai iš esmės nekeičiant nusikalstamos veikos faktinių aplinkybių kaltinamojo veika perkvalifikuojama pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, kuriame nustatytų nusikalstamos veikos požymių visuma yra kaltinamajame akte nurodyto baudžiamojo įstatymo nustatytų požymių visumos dalis, traktuotina kaip nesudaranti prielaidų pažeisti kaltinamojo teisę žinoti kaltinimą ir jo teisę į gynybą. Šioje situacijoje kaltinamajam sudaromos sąlygos žinoti, kuo yra kaltinamas, ir turėti galimybę gintis nuo visų kaltinimo dalių: tiek ginčyti nusikalstamos veikos faktines aplinkybes, tiek atskirus baudžiamajame įstatyme nustatytus nusikalstamos veikos požymius, tiek jų visumą. Vadinas, nėra pagrindo teigti, jog pagal Konstituciją įstatyme turi būti nustatyta, kad apie tokio veikos perkvalifikavimo galimybę kaltinamajam teisiama jame posėdyje turi būti iš anksto pranešta.

6.3. Kitaip vertintina situacija, kai kaltinamasis nuteisiamas pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, kuriame nustatyti

kitokie ar nauji nusikalstamos veikos požymiai ar kitos veikos kvalifikavimui reikšmingos aplinkybės, palyginti su nustatytosiomis kaltinamajame akte nurodytame baudžiamajame įstatyme. Nors tokiu atveju kaltinamasis žino, kuo yra kaltinamas, turi galimybę gintis nuo kaltinimo (ginčyti tiek nusikalstamos veikos faktines aplinkybes, tiek atskirus baudžiamajame įstatyme nustatytus teisinius požymius, tiek jų visumą), tačiau jis neprivalo numatyti, kad atskiri baudžiamajame įstatyme nustatyti nusikalstamos veikos požymiai gali būti pakeisti kitokiais arba kad gali būti nustatyti nauji požymiai. Žinodamas tokią galimybę, kaltinamasis galėtų kitaip organizuoti savo gynybą. Vadinasi, apie tai, kad kaltinamasis gali būti nuteistas pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, kuriame nustatyti kitokie ar nauji nusikalstamos veikos požymiai ar kitos veikos kvalifikavimui reikšmingos aplinkybės, palyginti su nustatytosiomis kaltinamajame akte nurodytame baudžiamajame įstatyme, teisiame posėdyje jam turi būti iš anksto pranešta.

Konstatuotina, kad BPK 255 straipsnio 2 dalyje (2003 m. balandžio 10 d. redakcija) nustatyta teisiniu reguliavimu, pagal kurį nedraudžiama nuteisti kaltinamojo pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, kuriame nustatyti kitokie ar nauji nusikalstamos veikos požymiai ar kitos veikos kvalifikavimui reikšmingos aplinkybės, palyginti su nustatytosiomis kaltinamajame akte nurodytame baudžiamajame įstatyme, jeigu apie tokią galimybę teisiame posėdyje jam iš anksto nepranešama, sudaromos prielaidos neužtikrinti kaltinamojo teisės žinoti, kuo yra kaltinamas, negarantuoti pakankamų procesinių priemonių gintis nuo pareikšto kaltinimo, neužtikrinti galimybės jomis pasinaudoti, varžyti kaltinamojo teisę į gynybą, pažeisti konstitucinę teisinę valstybės principą.

6.4. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad BPK 255 straipsnio 2 dalis (2003 m. balandžio 10 d. redakcija) tiek, kiek joje nenustatyta, kad kaltinamasis negali būti nuteistas pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, kuriame nustatyti kitokie ar nauji nusikalstamos veikos požymiai ar kitos veikos kvalifikavimui reikšmingos aplinkybės, palyginti su nustatytosiomis kaltinamajame akte nurodytame baudžiamajame įstatyme, jeigu apie tokią galimybę teisiame posėdyje jam iš anksto nebuvo pranešta, prieštarauja Konstitucijos 31 straipsnio 2, 6 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

6.5. Tai konstatavęs, Konstitucinis Teismas toliau netirs, ar BPK 255 straipsnio 2 dalis (2003 m. balandžio 10 d. redakcija) tiek, kiek nurodyta pareiškėjų, neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai.

7. Vertinant, ar BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 dalis tiek, kiek kaltinamasis gali būti nuteistas pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, negu nurodyta kaltinime, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, iš anksto nepranešus šiam asmeniui ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, jeigu iš esmės nekeičiamos nusikalstamos veikos faktinės aplinkybės, neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 31 straipsnio 2, 6 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui, pažymėtina, kad, kaip minėta, pagal BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą, aiškinamą kartu su nustatytuoju BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 2, 3 dalyse, kaltinime nurodyta veika gali būti perkvalifikuojama pagal baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, jeigu iš esmės nesikeičia faktinės nusikalstamos veikos aplinkybės, be prokuroro, privataus kaltintojo ar nukentėjusiojo rašytinio prašymo ir iš anksto nepranešus apie tai kaltinamajam ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams.

Minėta ir tai, kad pagal BPK 255 straipsnio 2 dalyje (2003 m. balandžio 10 d. redakcija), 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą kaltinamasis gali būti nuteistas pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, negu nurodyta kaltinime, kuriuo nustatyta švelnesnė bausmė ar kitokios lengvesnės teisinės pasekmės, iš anksto nepranešus šiam asmeniui ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, jeigu iš esmės nekeičiamos nusikalstamos veikos faktinės aplinkybės.

7.1. Pažymėtina, kad pareiškėjas – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 dalies atitiktį Konstitucijai ginčija remdamasis tais pačiais argumentais, kaip ir BPK 255 straipsnio 2 dalies (2003 m. balandžio 10 d. redakcija) atitiktį.

7.2. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad BPK 255 straipsnio 2 dalis (2003 m. balandžio 10 d. redakcija) tiek, kiek joje nenustatyta, kad kaltinamasis negali būti nuteistas pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, kuriame nustatyti kitokie ar nauji nusikalstamos veikos požymiai ar kitos veikos kvalifikavimui reikšmingos aplinkybės, palyginti su nustatytosiomis kaltinamajame akte nurodytame baudžiamajame įstatyme, jeigu apie tokią galimybę teisiamajame posėdyje jam iš anksto nebuvo pranešta, prieštarauja Konstitucijos 31 straipsnio 2, 6 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

7.3. Tai konstatavus, remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina ir tai, kad Konstitucijos 31 straipsnio 2, 6 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui prieštaravo ir BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 dalis tiek, kiek joje nustatyta, kad BPK 256 straipsnio 2 ir 3 dalių nuostatos netaikomos kaltinime nurodytą veiką perkvalifikuojant pagal baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, kuriame nustatyti kitokie ar nauji nusikalstamos veikos požymiai ar kitos veikos kvalifikavimui reikšmingos aplinkybės, palyginti su nustatytosiomis kaltinamajame akte nurodytame baudžiamajame įstatyme, jeigu iš esmės nesikeičia faktinės nusikalstamos veikos aplinkybės.

Tai konstatavęs, Konstitucinis Teismas toliau netirs, ar BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 dalis tiek, kiek nurodyta pareiškėjo, neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai.

7.4. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 dalis tiek, kiek joje nustatyta, kad BPK 256 straipsnio 2 ir 3 dalių nuostatos netaikomos kaltinime nurodytą veiką perkvalifikuojant pagal baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, kuriame nustatyti kitokie ar nauji nusikalstamos veikos požymiai ar kitos veikos kvalifikavimui reikšmingos aplinkybės, palyginti su nustatytosiomis kaltinamajame akte nurodytame baudžiamajame įstatyme, jeigu iš esmės nesikeičia faktinės nusikalstamos veikos aplinkybės, prieštaravo Konstitucijos 31 straipsnio 2, 6 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

8. Minėta, kad Seimo 2011 m. gruodžio 22 d. priimtu Baudžiamojo proceso kodekso 109, 219, 220, 227, 234, 254, 256, 426 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 308¹ straipsniu įstatymo 7 straipsniu BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 dalis buvo pakeista.

Taip pat minėta, jog, palyginus BPK 256 straipsnio 4 dalyje (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytu BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 dalyje, matyti, kad pareiškėjų ginčijamu aspektu jis nepakito.

8.1. Pareiškėjas – Lietuvos apeliacinis teismas BPK 256 straipsnio 4 dalies (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija) atitiktį Konstitucijai ginčija remdamasis tais pačiais argumentais, kaip ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ginčydamas BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 dalies atitiktį.

8.2. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, jog BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 dalis tiek, kiek joje nustatyta, kad BPK 256 straipsnio 2 ir 3 dalių nuostatos netaikomos kaltinime nurodytą veiką perkvalifikuojant pagal baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, kuriame nustatyti kitokie ar nauji nusikalstamos veikos požymiai ar kitos veikos kvalifikavimui reikšmingos aplinkybės, palyginti su nustatytosiomis kaltinamajame akte nurodytame baudžiamajame įstatyme, jeigu iš esmės nesikeičia faktinės nusikalstamos veikos aplinkybės, prieštaravo Konstitucijos 31 straipsnio 2, 6 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

8.3. Tai konstatavus, remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina ir tai, kad Konstitucijos 31 straipsnio 2, 6 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui

prieštarauja ir BPK 256 straipsnio 4 dalis (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatyta, kad BPK 256 straipsnio 1, 2 ir 3 dalių nuostatos netaikomos kaltinime nurodytą veiką perkvalifikuojant pagal baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, kuriame nustatyti kitokie ar nauji nusikalstamos veikos požymiai ar kitos veikos kvalifikavimui reikšmingos aplinkybės, palyginti su nustatytosiomis kaltinamajame akte nurodytame baudžiamajame įstatyme, jeigu iš esmės nesikeičia faktinės nusikalstamos veikos aplinkybės.

Tai konstatavęs, Konstitucinis Teismas toliau netirs, ar BPK 256 straipsnio 4 dalis (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija) tiek, kiek nurodyta pareiškėjo, neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai.

8.4. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, jog BPK 256 straipsnio 4 dalis (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatyta, kad BPK 256 straipsnio 1, 2 ir 3 dalių nuostatos netaikomos kaltinime nurodytą veiką perkvalifikuojant pagal baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, kuriame nustatyti kitokie ar nauji nusikalstamos veikos požymiai ar kitos veikos kvalifikavimui reikšmingos aplinkybės, palyginti su nustatytosiomis kaltinamajame akte nurodytame baudžiamajame įstatyme, jeigu iš esmės nesikeičia faktinės nusikalstamos veikos aplinkybės, prieštarauja Konstitucijos 31 straipsnio 2, 6 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

VI

Dėl Baudžiamojo proceso kodekso 256 straipsnio 1 dalies (2007 m. birželio 28 d., 2011 m. gruodžio 22 d. redakcijos), 320 straipsnio 3 dalies, 326 straipsnio 1 dalies (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 punkto atitikties Konstitucijai.

1. Minėta, kad šioje konstitucinės justicijos byloje pagal pareiškėjų – Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos apeliacinio teismo prašymus tirama, ar *inter alia* BPK 256 straipsnio 1 dalis (2007 m. birželio 28 d., 2011 m. gruodžio 22 d. redakcijos) tiek, kiek baudžiamąją bylą nagrinėjančiam teismui draudžiama savo iniciatyva pakeisti nusikalstamos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

2. Pareiškėjų nuomone, pagal BPK 256 straipsnio 1 dalyje (2007 m. birželio 28 d., 2011 m. gruodžio 22 d. redakcijos) nustatytą teisinį reguliavimą teismas, nustatęs kad asmuo padarė kaltinime nurodytą nusikalstamą veiką, tačiau iš esmės kitomis faktinėmis aplinkybėmis, neturi įgaliojimų savo iniciatyva šių faktinių aplinkybių pakeisti. Toks teisinis reguliavimas, pasak pareiškėjo, sudaro prielaidas išteisinti kaltą padarius nusikalstamą veiką asmenį arba paskirti jam nepagrįstai švelnią bausmę, taip neužtikrinant visuomenės veiksmingos apsaugos nuo nusikalstamų kėsinių.

3. Kaip minėta, BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 1 dalyje buvo nustatyta:

„Prokuroras, privatus kaltintojas ir nukentėjusysis turi teisę iki įrodymų tyrimo teisme pabaigos pateikti rašytinį prašymą kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes pakeisti iš esmės skirtingomis. Šiame prašyme turi būti išdėstytos šios iš esmės skirtingos faktinės aplinkybės. Teismas, gavęs tokį prašymą, apie tai nedelsdamas praneša kaltinamajam. Šio prašymo nuorašai įteikiami nagrinėjimo teisme dalyviams.“

Minėta ir tai, kad BPK 256 straipsnio 1 dalyje (2007 m. birželio 28 d. redakcija) nenustatyta, jog teismas savo iniciatyva kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes gali pakeisti iš esmės skirtingomis.

4. Sprendžiant, ar BPK 256 straipsnio 1 dalis (2007 m. birželio 28 d. redakcija) tiek, kiek nurodyta pareiškėjo – Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, neprieštaravo Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams, pažymėtina, jog, kaip minėta šiame Konstitucinio Teismo nutarime:

– Konstitucijos 31 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta asmens teisė, kad jo bylą viešai ir teisingai išnagrinėtų nepriklausomas teismas, teisinės valstybės, teisingumo principai suponuoja tokį teismo, kaip teisingumą vykdančios institucijos, modelį, kad teismas negali būti suprantamas kaip pasyvus bylų proceso stebėtojas ir kad teisingumo vykdymas negali priklausyti tik nuo to, kokia medžiaga teismui yra pateikta; teismas, siekdamas objektyviai, išsamiai ištirti visas bylos aplinkybes ir nustatyti joje tiesą, turi įgaliojimus pats atlikti proceso veiksmus arba pavesti atitinkamus veiksmus atlikti tam tikroms institucijoms (pareigūnams), *inter alia* prokurorams;

– konstitucinė teisė į teisingą teismą *inter alia* reiškia ne tik tai, kad teismo proceso metu turi būti laikomasi baudžiamojo proceso teisės principų ir normų, bet ir tai, kad baudžiamajame įstatyme nustatyta ir teismo paskirta bausmė turi būti teisinga; baudžiamajame įstatyme turi būti numatytos visos galimybės teismui, atsižvelgus į visas bylos aplinkybes, asmeniui, padariusiam nusikalstamą veiką, paskirti teisingą bausmę; neteisingos bausmės paskyrimas reikštų, kad yra pažeidžiama asmens teisė į teisingą teismą, taigi ir Konstitucijos 31 straipsnio 2 dalis, konstitucinis teisinės valstybės principas;

– pagal Konstituciją, *inter alia* jos 109 straipsnį, teisinės valstybės, teisingumo principus, teismui baudžiamajame procese kyla pareiga išnaudoti visas galimybes nustatyti tiesą baudžiamojoje byloje ir priimti teisingą sprendimą dėl asmens, kaltinamo padarius nusikalstamą veiką, kaltumo; šią pareigą turi ir pirmosios instancijos teismas; Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalies nuostata, kad teisingumą vykdo tik teismas, baudžiamojo proceso teisėje *inter alia* reiškia, jog pirmosios instancijos teismas, vykdydamas šią funkciją, per teisminį nagrinėjimą turi išsamiai ir nešališkai ištirti visas baudžiamosios bylos aplinkybes ir bylą spręsti iš esmės; konstitucinė teismo funkcija – teisingumo vykdymas yra iš esmės kitokia nei vadovavimas ikiteisminiam bylos tyrimui, šio tyrimo kontrolė, valstybinio kaltinimo palaikymas ir t. t.; vykdydamas teisingumą teismas nagrinėja jau parengtą baudžiamąją bylą, sprendžia teismojo kaltės klausimą, skiria jam bausmę arba jį išteisina; kita vertus, teismas ir teisėjas, vykdydami teisingumą, nėra saistomi ikiteisminio bylos nagrinėjimo metu surinktų įrodymų: konstitucinė teismo priedermė – visapusiškai ir objektyviai ištirti visą bylos medžiagą ir priimti teisingą sprendimą.

5. Vertinant, ar BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 1 dalis tiek, kiek, pasak pareiškėjo – Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, baudžiamąją bylą nagrinėjančiam teismui draudžiama savo iniciatyva pakeisti nusikalstamos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis, neprieštarauja Konstitucijai, pažymėtina, kad pagal BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 1 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą gali susidaryti tokia situacija, kad teismo posėdžio metu paaiškėja, jog veikos faktinės aplinkybės nustatytos klaidingai, tačiau nei prokuroras (ar privatus kaltintojas), nei nukentėjusysis į tai nereaguoja ir neprašo kaltinime nurodytos veikos faktinių aplinkybių, t. y. nusikalstamos veikos padarymo vietos, laiko, būdo, padarinių ir kitų svarbių aplinkybių, pakeisti iš esmės skirtingomis. Tokiu atveju teismas negalėtų savo iniciatyva pakeisti inkriminuojamos veikos faktinių aplinkybių iš esmės skirtingomis.

5.1. Pagal BPK 256 straipsnio 1 dalį (2007 m. birželio 28 d. redakcija), kurioje, kaip minėta, nenustatyta, kad teismas savo iniciatyva kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes gali pakeisti iš esmės skirtingomis, pirmosios instancijos teismas yra saistomas ikiteisminio tyrimo metu surinktų duomenų, negali išnaudoti visų galimybių nustatyti tiesą baudžiamojoje byloje, nustatyti tikrųjų bylos aplinkybių ir priimti teisingo sprendimo dėl asmens, kaltinamo padarius nusikalstamą veiką, kaltumo. Toks teisinis reguliavimas sudaro prielaidas, pažeidžiant Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalį, konstitucinius teisinės valstybės, teisingumo principus, bylos sprendimą, taigi ir teisingumo įgyvendinimą, lemti ne teismo atliktam reikšmingų duomenų (įrodymų) įvertinimui, bet nagrinėjimo teisme dalyvių nuomonei.

5.2. Pagal Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalį, konstitucinius teisinės valstybės, teisės į tinkamą procesą principus teismas turi pareigą ne tik išsamiai ir nešališkai ištirti visas

baudžiamosios bylos aplinkybes, bet ir teisingai taikyti baudžiamuosius įstatymus, *inter alia* tinkamai kvalifikuoti kaltinamojo padarytą nusikalstamą veiką. Teismas turi tirti, ar kaltinamajame akte nurodyta veika buvo padaryta būtent šiame akte nurodytomis esminėmis aplinkybėmis, išskyrus atvejus, kai prokuroras, privatus kaltintojas ar nukentėjusysis pateikia prašymą pakeisti kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis. Teismui nustačius, kad asmuo padarė kaltinime nurodytą nusikalstamą veiką, tačiau iš esmės kitomis esminėmis faktinėmis aplinkybėmis, pagal BPK 256 straipsnio 1 dalyje (2007 m. birželio 28 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą jis neturi įgaliojimų savo iniciatyva šias faktines aplinkybes pakeisti, pripažinti šį asmenį kaltu padarius nusikalstamą veiką ir, esant pagrindui, paskirti jam teisingą bausmę. Toks teisinis reguliavimas sudaro prielaidas, pažeidžiant Konstitucijos 31 straipsnio 2 dalį, konstitucinį teisinės valstybės principą, išteisinti kaltą padarius nusikalstamą veiką asmenį arba paskirti jam neteisingą bausmę.

5.3. Taigi konstatuotina, kad pagal Konstituciją, *inter alia* jos 31 straipsnio 2 dalį, 109 straipsnio 1 dalį, konstitucinius teisinės valstybės, teisingumo principus, baudžiamąją bylą nagrinėjančiam teismui turi būti sudarytos galimybės savo iniciatyva pakeisti kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis. Įgyvendindamas šią teisę, teismas privalo pranešti kaltinamajam ir kitiems nagrinėjimo teisme dalyviams apie tokią galimybę, užtikrinti teisę žinoti kaltinimą, teisę į gynybą, kitų konstitucinių tinkamo teisinio proceso principų įgyvendinimą.

5.4. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, jog BPK 256 straipsnio 1 dalis (2007 m. birželio 28 d. redakcija) tiek, kiek joje nenustatyta, kad teismas savo iniciatyva kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes gali pakeisti iš esmės skirtingomis, prieštaravo Konstitucijos 31 straipsnio 2 daliai, 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

6. Minėta, kad Seimo 2011 m. gruodžio 22 d. priimtu Baudžiamojo proceso kodekso 109, 219, 220, 227, 234, 254, 256, 426 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 308¹ straipsniu įstatymo 7 straipsniu BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 1 dalis buvo pakeista.

Taip pat minėta, kad, palyginus BPK 256 straipsnio 1 dalyje (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą su nustatytu BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 1 dalyje, matyti, jog pareiškėjų ginčijamu aspektu jis nepakito.

6.1. Pareiškėjas – Lietuvos apeliacinis teismas BPK 256 straipsnio 1 dalies (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija) atitiktį Konstitucijai ginčija remdamasis tais pačiais argumentais, kaip ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ginčydamas BPK 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 1 dalies atitiktį.

6.2. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad BPK 256 straipsnio 1 dalis (2007 m. birželio 28 d. redakcija) tiek, kiek joje nenustatyta, kad teismas savo iniciatyva kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes gali pakeisti iš esmės skirtingomis, prieštaravo Konstitucijos 31 straipsnio 2 daliai, 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

6.3. Tai konstatavus, remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina ir tai, kad Konstitucijos 31 straipsnio 2 daliai, 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams prieštarauja ir BPK 256 straipsnio 1 dalis (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija) tiek, kiek joje nenustatyta, kad teismas savo iniciatyva kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes gali pakeisti iš esmės skirtingomis.

6.4. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad BPK 256 straipsnio 1 dalis (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija) tiek, kiek joje nenustatyta, kad teismas savo iniciatyva kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes gali pakeisti iš esmės skirtingomis, prieštarauja Konstitucijos 31 straipsnio 2 daliai, 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

7. Minėta, kad pareiškėjas – Vilniaus apygardos teismas prašo ištirti (prašymai Nr. 1B-5/2013, 1B-9/2013), ar BPK 256 straipsnio 1 dalis (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija) tiek,

kiek joje neribojamas kaltinime nurodytos veikos faktinių aplinkybių pakeitimas apeliacinės instancijos teisme iš esmės skirtingomis aplinkybėmis, neprieštarauja Konstitucijos 31 straipsnio 2, 6 dalims, 111 straipsnio 1, 4 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

8. Pareiškėjui kyla abejonių dėl BPK 256 straipsnio 1 dalyje (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija) nustatyto teisinio reguliavimo atitikties Konstitucijai, nes, vadovaujantis BPK 256 straipsnio 1 dalimi, apeliacinės instancijos teisme patenkinus prašymą kaltinime nurodytos veikos aplinkybes pakeisti iš esmės skirtingomis, proceso dalyviai netenka galimybės apskusti tų naujų aplinkybių nustatymo ir vertinimo, t. y. pakeistoms iš esmės skirtingoms aplinkybėms nustatyti ir vertinti apeliacinės instancijos teismas tampa pirmąja, vienintele ir neskundžiama teismo instancija, o proceso dalyviai realiai praranda vieną teismo instanciją; dėl tokios situacijos, kai apeliacinės instancijos teisme kaltinimo aplinkybės pakeičiamos iš esmės naujomis ir tų naujų, pagal šį pakeistą kaltinimą teismo nustatytų, aplinkybių nebeįmanoma apskusti, sumažinamos asmens, kuriam apeliacinės instancijos teisme faktinės kaltinimo aplinkybės pakeistos iš esmės skirtingomis, galimybės gintis siekiant paneigti kaltinimą ar sušvelninti atsakomybę, ir taip yra pažeidžiama asmens teisė į gynybą.

9. Kaip minėta, šioje konstitucinės justicijos byloje ginčijamoje BPK 256 straipsnio 1 dalyje (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija) nėra nustatyta kokių nors apribojimų kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes apeliacinės instancijos teisme pakeisti iš esmės skirtingomis aplinkybėmis.

10. Sprendžiant, ar BPK 256 straipsnio 1 dalis (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija) tiek, kiek nurodyta pareiškėjo – Vilniaus apygardos teismo, neprieštarauja Konstitucijos 31 straipsnio 2, 6 dalims, 111 straipsnio 1, 4 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui, pažymėtina, kad, kaip minėta šiame Konstitucinio Teismo nutarime, pagal Konstituciją:

- baudžiamajame įstatyme turi būti numatytos visos galimybės teismui, atsižvelgus į visas bylos aplinkybes, asmeniui, padariusiam nusikalstamą veiką, paskirti teisingą bausmę; neteisingos bausmės paskyrimas reikštų, kad yra pažeidžiama asmens teisė į teisingą teismą, taigi ir Konstitucijos 31 straipsnio 2 dalis, konstitucinis teisinės valstybės principas;

- asmens teisė į gynybą yra absoliuti, ji negali būti paneigta ar suvaržyta jokiais pagrindais ir jokiais sąlygomis;

- Konstitucijoje (*inter alia* jos 111 straipsnio 1 dalyje) ne tik yra nustatyta keturių grandžių bendrosios kompetencijos teismų sistema (kaip institucijų sistema), bet ir įtvirtinti bendrosios kompetencijos teismų instancinės sistemos, kaip bylų teismo nagrinėjimo procesinių pakopų sistemos, pagrindai; iš Konstitucijos kylanti bendrosios kompetencijos teismų instancinė sistema suponuoja tai, kad bet kurį pirmosios instancijos bendrosios kompetencijos teismo baigiamąjį aktą turi būti galima nustatytąja tvarka apskusti bent vienos aukštesnės instancijos bendrosios kompetencijos teismui; teisingumas vykdomas visada paliekant galimybę ištaisyti galimą klaidą arba pakeisti nuosprendį paaiškęjus naujoms aplinkybėms; teismų instancinės sistemos paskirtis – šalinti galimas žemesnių instancijų teismų klaidas, neleisti, kad būtų įvykdytas neteisingumas, ir šitaip apsaugoti asmens, visuomenės teises ir teisėtus interesus; tad bendrosios kompetencijos teismų instancinės sistemos paskirtis – sudaryti prielaidas aukštesnės instancijos teismuose ištaisyti bet kurias fakto (t. y. teisiškai reikšmingų faktų nustatymo ir vertinimo) ar bet kurias teisės (t. y. teisės taikymo) klaidas, kurias dėl kokių nors priežasčių gali padaryti žemesnės instancijos teismas, ir neleisti, kad kokioje nors bendrosios kompetencijos teismų nagrinėtoje civilinėje, baudžiamajame ar kitos kategorijos byloje būtų įvykdytas neteisingumas; priešingu atveju būtų nukrypta nuo konstitucinio teisinės valstybės principo, pažeista asmens konstitucinė teisė į tinkamą teismo procesą;

- Konstitucijos 111 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad teismų sudarymą ir kompetenciją nustato Teismų įstatymas; įstatymų leidėjas, įstatymu reguliuodamas minėtus santykius, turi

paisyti Konstitucijos, *inter alia* joje įtvirtintų bendrosios kompetencijos teismų instancinės sistemos pagrindų.

10.1. Šiame nutarime minėta ir tai, kad:

– BPK 256 straipsnis yra BPK XIX skyriuje „Bendrosios nagrinėjimo teisme nuostatos“;

– pagal BPK 320 straipsnio 6 dalį (2007 m. birželio 28 d. redakcija), nagrinėjant bylą apeliacine tvarka, taikomos BPK XIX skyriuje nustatytos bendrosios nagrinėjimo teisme nuostatos, atsižvelgiant į XXV skyriuje „Apeliacinis procesas“ numatytus ypatumus.

Vadinasi, BPK 256 straipsnis nėra skirtas bylų nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme ypatumams reguliuoti, todėl nėra teisinio pagrindo teigti, kad šio straipsnio 1 dalyje turėtų būti nustatyti kokie nors kaltinime nurodytos veikos faktinių aplinkybių pakeitimo apeliacinės instancijos teisme iš esmės skirtingomis aplinkybėmis apribojimai.

10.2. Pažymėtina, kad BPK 369 straipsnyje „Apskundimo ir bylos nagrinėjimo kasacine tvarka pagrindai“ nustatyta:

„1. Įsiteisėję nuosprendis ar nutartis apskundžiami ir bylos nagrinėjamos kasacine tvarka, jeigu:

1) netinkamai pritaikytas baudžiamasis įstatymas;

2) padaryta esminių šio Kodekso pažeidimų.

2. Netinkamai pritaikytas baudžiamasis įstatymas yra tada, kai netinkamai pritaikytos Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso bendrosios dalies normos, taip pat kai nusikalstamos veikos kvalifikuojamos ne pagal tuos Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso straipsnius, dalis ir punktus, pagal kuriuos tai reikėjo daryti.

3. Esminiais šio Kodekso pažeidimais laikomi tokie šio Kodekso reikalavimų pažeidimai, dėl kurių buvo suvaržytos įstatymų garantuotos kaltinamojo teisės ar kurie sukliudė teismui išsamiai ir nešališkai išnagrinėti bylą ir priimti teisingą nuosprendį ar nutartį.“

Vadinasi, tuo atveju, kai, nagrinėjant bylą apeliacinės instancijos teisme, BPK nustatyta tvarka yra pakeičiamos pirmosios instancijos teismo nuosprendyje nurodytos esminės nusikalstamos veikos aplinkybės, nėra teisinio pagrindo teigti, kad nuteistasis praranda teisę kreiptis į teismą. Pagal BPK 369 straipsnį toks asmuo turi teisę kreiptis į kasacinės instancijos teismą dėl baudžiamojo įstatymo netinkamo pritaikymo, taip pat dėl esminių BPK pažeidimų, kurie buvo padaryti apeliacinės instancijos teisme nustatant nusikalstamos veikos aplinkybes. Atsižvelgiant į tai, kad esminiu BPK pažeidimu gali būti pripažintas ir šio kodekso 20 straipsnio 5 dalies, kurioje nustatyta, kad teisėjai įrodymus įvertina pagal savo vidinį įsitikinimą, pagrįstą išsamiai ir nešališku visų bylos aplinkybių išnagrinėjimu, vadovaudamiesi įstatymu, pažeidimas, akivaizdu, kad BPK nustatytu teisiniu reguliavimu nėra užkertamas kelias kasacinės instancijos teismui apskusti ir apeliacinės instancijos teisme nustatytų naujų nusikalstamos veikos faktinių aplinkybių nustatymo teisingumo.

10.3. Pažymėtina ir tai, kad, BPK 256 straipsnio 1 dalyje (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija) ar kituose BPK straipsniuose nustatytu teisiniu reguliavimu apribojus apeliacinės instancijos teismo galimybes prokuroro, privataus kaltintojo ar nukentėjusiojo prašymu kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes pakeisti iš esmės skirtingomis, būtų sudarytos prielaidos asmeniui, padariusiam nusikalstamą veiką esant iš esmės skirtingoms faktinėms aplinkybėmis, nei nurodyta kaltinime, paskirti neteisingą bausmę, o tai reikštų, jog yra pažeidžiama asmens teisė į teisingą teismą, taigi ir Konstitucijos 31 straipsnio 2 dalis, konstitucinis teisinės valstybės principas. Be to, tai, kad BPK 256 straipsnio 1 dalyje (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija) yra nustatyta apeliacinės instancijos teismo pareiga, gavus prokuroro, privataus kaltintojo ar nukentėjusiojo prašymą kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes pakeisti iš esmės skirtingomis, apie tai nedelsiant pranešti kaltinamajam, leidžia užtikrinti Konstitucijos 31 straipsnio 6 dalyje įtvirtintą asmens, įtariamo, kaltinamo padarius nusikalstamą veiką, teisę į gynybą, teisę žinoti, kuo yra kaltinamas.

Taip pat pažymėtina, kad pagal BPK 256 straipsnio 1 dalyje (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą apeliacinės instancijos teismas, prokuroro, privataus kaltintojo ar nukentėjusiojo prašymu kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes keisdamas iš esmės skirtingomis, šalina pirmosios instancijos teismų padarytas klaidas, neleidžia įvykdyti neteisingumo ir taip apsaugo asmens, visuomenės teises ir teisėtus interesus, o tai atitinka konstitucinę bendrosios kompetencijos teismų instancinės sistemos paskirtį. Toks teisinis reguliavimas atitinka iš bendrosios kompetencijos teismų instancinės sistemos sampratos kylančią reikalavimą, kad bet kurį pirmosios instancijos bendrosios kompetencijos teismo baigiamąjį aktą būtų galima nustatytąja tvarka apskusti bent vienos aukštesnės instancijos bendrosios kompetencijos teismui.

10.4. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Baudžiamojo proceso kodekso 256 straipsnio 1 dalis (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija) tiek, kiek joje neribojamas kaltinime nurodytos veikos faktinių aplinkybių pakeitimas apeliacinės instancijos teisme iš esmės skirtingomis aplinkybėmis, neprieštarauja Konstitucijos 31 straipsnio 2, 6 dalims, 111 straipsnio 1, 4 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

11. Minėta, kad pareiškėjai – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Lietuvos apeliacinis teismas prašo ištirti ir tai, ar *inter alia* BPK 320 straipsnio 3 dalis tiek, kiek joje draudžiama baudžiamąją bylą apeliacine tvarka nagrinėjančiam teismui pakeisti nusikalstamos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis, kai paduotuose apeliaciniuose skunduose to nėra prašoma, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

12. Pareiškėjų nuomone, pagal BPK 320 straipsnio 3 dalį apeliacinės instancijos teismas turi įgaliojimus inkriminuojamos veikos faktines aplinkybes pakeisti iš esmės skirtingomis tik tuo atveju, kai to yra prašoma prokuroro ar nukentėjusiojo (jo atstovo) apeliaciniame skunde. Jeigu asmuo yra kaltas padaręs kaltinime nurodytą nusikalstamą veiką, tačiau iš esmės kitomis esminėmis faktinėmis aplinkybėmis, teismas neturi įgaliojimų savo iniciatyva tirti ir nustatyti šias faktines aplinkybes, pripažinti asmenį kaltu padarius nusikalstamą veiką ir, esant pagrindui, paskirti jam teisingą bausmę. Toks teisinis reguliavimas sudaro prielaidas išteisinti kaltą padarius nusikalstamą veiką asmenį arba paskirti jam nepagrįstai švelnią bausmę, taip neužtikrinant visuomenės veiksmingos apsaugos nuo nusikalstamų kėsinių.

13. Kaip minėta, šioje konstitucinės justicijos byloje ginčijamoje BPK 320 straipsnio „Bylų apeliacinio nagrinėjimo bendrosios nuostatos“ 3 dalyje nustatyta:

„Teismas patikrina bylą tiek, kiek to prašoma apeliaciniuose skunduose, ir tik dėl tų asmenų, kurie padavė apeliacinius skundus ar dėl kurių tokie skundai buvo paduoti. Tačiau jeigu teismas, nagrinėdamas bylą, nustato esminių šio Kodekso pažeidimų, jis, nepaisydamas to, ar gautas dėl jų skundas, patikrina, ar tai turėjo neigiamos įtakos ne tik asmeniui, dėl kurio skundo nagrinėjama byla, bet ir kitiems skundų nepadavusiems nuteistiesiems.“

Minėta ir tai, kad, BPK 320 straipsnio 3 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą aiškinant kartu su nustatytuoju BPK 320 straipsnio 6 dalyje (2007 m. birželio 28 d. redakcija), 256 straipsnio 1 dalyje (2007 m. birželio 28 d., 2011 m. gruodžio 22 d. redakcijos), baudžiamąją bylą apeliacine tvarka nagrinėjančiam teismui nesuteikiami įgaliojimai pakeisti nusikalstamos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis, kai paduotuose apeliaciniuose skunduose to nėra prašoma.

14. Minėta, kad pagal Konstituciją bendrosios kompetencijos teismų instancinės sistemos paskirtis – sudaryti prielaidas aukštesnės instancijos teismuose ištaisyti bet kurias fakto (t. y. teisiškai reikšmingų faktų nustatymo ir vertinimo) ar bet kurias teisės (t. y. teisės taikymo) klaidas, kurias dėl kokių nors priežasčių gali padaryti žemesnės instancijos teismas, ir neleisti, kad kokioje nors bendrosios kompetencijos teismų nagrinėtoje baudžiamojoje ar kitos kategorijos byloje būtų įvykdytas neteisingumas; apeliacinės instancijos teismas tam tikrais atvejais ne tik gali, bet ir privalo peržengti apeliacinio skundo ribas; jis neturi būti apeliacinio skundo ribų varžomas taip, kad jo sprendimas būtų iš esmės neteisingas ir dėl to būtų pažeistos konstitucinės vertybės.

14.1. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime pažymėta, kad, pagal BPK 320 straipsnio 6 dalį (2007 m. birželio 28 d. redakcija) nagrinėjant bylą apeliacine tvarka, taikomos BPK XIX skyriuje nustatytos bendrosios nagrinėjimo teisme nuostatos, atsižvelgiant į XXV skyriuje „Apeliacinis procesas“ numatytus ypatumus. Taigi, nagrinėjant bylą apeliacine tvarka, taikoma ir BPK 256 straipsnio 1 dalis, kurioje nustatyta kaltinime nurodytos veikos faktinių aplinkybių pakeitimo iš esmės skirtingomis aplinkybėmis tvarka.

Minėta, jog BPK 256 straipsnio 1 dalyje (2007 m. birželio 28 d., 2011 m. gruodžio 22 d. redakcijos) nenustatyta, kad teismas savo iniciatyva kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes gali pakeisti iš esmės skirtingomis.

14.2. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad BPK 256 straipsnio 1 dalis (2007 m. birželio 28 d., 2011 m. gruodžio 22 d. redakcijos) tiek, kiek joje nenustatyta, kad teismas savo iniciatyva kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes gali pakeisti iš esmės skirtingomis, prieštarauja Konstitucijos 31 straipsnio 2 daliai, 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

Taigi BPK 256 straipsnio 1 dalyje (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas, vadovaujantis Konstitucija ir Konstitucinio Teismo įstatymu, turės būti koreguojamas.

Tokiomis aplinkybėmis BPK 320 straipsnio 3 dalis įgyja kitokį turinį. Konstatuotina, kad šioje bylos dalyje nebeliko tyrimo dalyko.

14.3. Pažymėtina, jog tai, kad byloje dėl pareiškėjų prašymų nėra tyrimo dalyko, reiškia, kad prašymas yra nežinybingas Konstituciniam Teismui (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 6 d. sprendimas, 2004 m. gegužės 13 d. nutarimas, 2006 m. rugpjūčio 8 d., 2008 m. lapkričio 5 sprendimai, 2012 m. balandžio 18 d. nutarimas).

Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 1 dalies 2 punktą Konstitucinis Teismas savo sprendimu atsisako nagrinėti prašymą ištirti teisės akto atitiktį Konstitucijai, jeigu prašymo nagrinėjimas yra nežinybingas Konstituciniam Teismui.

Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad jeigu atsisakymo nagrinėti prašymą pagrindai buvo nustatyti pradėjus nagrinėti bylą Konstitucinio Teismo posėdyje, priimamas sprendimas nutraukti bylą.

14.4. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, konstitucinės justicijos bylos dalis pagal pareiškėjų prašymus ištirti, ar BPK 320 straipsnio 3 dalis tiek, kiek joje baudžiamąją bylą apeliacine tvarka nagrinėjančiam teismui nesuteikiami įgaliojimai pakeisti nusikalstamos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis, kai paduotuose apeliaciniuose skunduose to nėra prašoma, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams, nutrauktina.

15. Minėta, kad pareiškėjas – Lietuvos apeliacinis teismas prašo ištirti, ar *inter alia* BPK 326 straipsnio 1 dalies (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 punktas tiek, kiek jame draudžiama apeliacinės instancijos teismui panaikinti nuosprendį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti teismui, kai, bylą nagrinėjant apeliacine tvarka, paaiškėja naujos faktinės aplinkybės, tačiau apeliaciniuose skunduose nėra prašoma pakeisti faktines bylos aplinkybes, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

16. Pareiškėjo nuomone, BPK 326 straipsnyje draudžiama apeliacinės instancijos teismui panaikinti nuosprendį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, kai, bylą nagrinėjant apeliacine tvarka, paaiškėja naujos faktinės aplinkybės, tačiau apeliaciniuose skunduose nėra prašoma jas pakeisti, todėl apeliacinės instancijos teismas negali nei pats ištaisyti pirmosios instancijos teismo klaidų, nei perduoti bylos pirmosios instancijos teismui, kad šis ištaisytų padarytą pažeidimą.

Taigi pareiškėjas iš esmės ginčija ne įstatyme *expressis verbis* nustatytą teisinį reguliavimą, bet, jo manymu, įstatyme esančią legislatyvinę omisiją – tai, kas šiame teisės akte nėra nustatyta, nors, pareiškėjo manymu, pagal Konstituciją įstatymų leidėjo turėjo būti

nustatyta, t. y. prašyme ginčijama tokia teisinio reguliavimo spraga, kurią, pareiškėjo nuomone, draudžia Konstitucija.

17. Kaip minėta, BPK 326 straipsnio 1 dalyje (2007 m. birželio 28 d. redakcija) nustatyta:

„Išnagrinėjęs bylą teismo posėdyje, dėl apskųsto nuosprendžio apeliacinės instancijos teismas priima nutartį: <...>

4) panaikinti nuosprendį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti teismui, jeigu bylą išnagrinėjo šališkas pirmosios instancijos teismas arba byla išnagrinėta pažeidžiant šio Kodekso 224 ir 225 straipsniuose nustatytas teisingumo taisykles, arba kai apeliacinės instancijos teisme paaiškėja, kad nuteistasis veikos padarymo metu sirgo ar iki nuosprendžio priėmimo pirmosios instancijos teisme susirgo psichikos liga ir jam turėjo būti taikomos priverčiamosios medicinos priemonės; <...>“

Minėta ir tai, kad apeliacinės instancijos teismui nesuteikiami įgaliojimai panaikinti nuosprendį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti teismui kokiais nors kitais nei nustatytieji BPK 326 straipsnio 1 dalies (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 punkte pagrindais.

18. Pažymėtina, kad Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, jog teisės spraga, *inter alia* legislatyvinė omisija, visuomet reiškia, kad atitinkamų visuomeninių santykių teisinis reguliavimas apskritai nei eksplicitiškai, nei implicitiškai nėra nustatytas nei tam tikrame teisės akte (jo dalyje), nei kuriuose nors kituose teisės aktuose, tačiau poreikis tuos visuomeninius santykius teisiškai sureguliuoti yra, o legislatyvinės omisijos atveju tas teisinis reguliavimas turi būti nustatytas būtent tame teisės akte (būtent toje jo dalyje), nes to reikalauja kuris nors aukštesnės galios teisės aktas, *inter alia* pati Konstitucija (Konstitucinio Teismo 2009 m. kovo 2 d., 2009 m. birželio 22 d., 2009 m. gruodžio 11 d., 2010 m. rugsėjo 29 d., 2010 m. lapkričio 29 d., 2011 m. liepos 7 d., 2011 m. gruodžio 22 d. nutarimai).

18.1. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime minėta, kad, BPK 320 straipsnio 3 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą aiškinant kartu su nustatytuoju BPK 320 straipsnio 6 dalyje (2007 m. birželio 28 d. redakcija), 256 straipsnio 1 dalyje (2007 m. birželio 28 d., 2011 m. gruodžio 22 d. redakcijos), baudžiamąją bylą apeliacine tvarka nagrinėjančiam teismui nesuteikiami įgaliojimai pakeisti nusikalstamos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis, kai paduotuose apeliaciniuose skunduose to nėra prašoma.

18.2. Šiame nutarime konstatuota, kad BPK 256 straipsnio 1 dalis (2007 m. birželio 28 d., 2011 m. gruodžio 22 d. redakcijos) tiek, kiek joje nenustatyta, kad teismas savo iniciatyva kaltinime nurodytos veikos faktines aplinkybes gali pakeisti iš esmės skirtingomis, prieštarauja Konstitucijos 31 straipsnio 2 daliai, 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

Nutarime taip pat pažymėta, kad BPK 256 straipsnio 1 dalyje (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas, vadovaujantis Konstitucija ir Konstitucinio Teismo įstatymu, turės būti koreguojamas.

Tokiomis aplinkybėmis BPK 326 straipsnio 1 dalies (2007 m. birželio 28 d. redakcija) 4 punktas įgyja kitokį turinį. Konstatuotina, kad šioje bylos dalyje nebeliko tyrimo dalyko.

18.3. Pažymėtina, jog tai, kad byloje dėl pareiškėjų prašymų nėra tyrimo dalyko, reiškia, kad prašymas yra nežinybingas Konstituciniam Teismui (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 6 d. sprendimas, 2004 m. gegužės 13 d. nutarimas, 2006 m. rugpjūčio 8 d., 2008 m. lapkričio 5 d. sprendimai, 2012 m. balandžio 18 d. nutarimas).

Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 1 dalies 2 punktą Konstitucinis Teismas savo sprendimu atsisako nagrinėti prašymą ištirti teisės akto atitiktį Konstitucijai, jeigu prašymo nagrinėjimas yra nežinybingas Konstituciniam Teismui.

Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad jeigu atsisakymo nagrinėti prašymą pagrindai buvo nustatyti pradėjus nagrinėti bylą Konstitucinio Teismo posėdyje, priimamas sprendimas nutraukti bylą.

18.4. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, konstitucinės justicijos bylos dalis pagal pareiškėjo prašymą ištirti, ar BPK 326 straipsnio 1 dalies (2007 m. birželio 28 d. redakcija)

4 punktas tiek, kiek jame apeliacinės instancijos teismui nesuteikiami įgaliojimai panaikinti nuosprendį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti teismui, kai, bylą nagrinėjant apeliacine tvarka, paaiškėja naujos faktinės aplinkybės, tačiau apeliaciniuose skunduose nėra prašoma pakeisti faktinės bylos aplinkybes, neprieštarauja Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams, nutrauktina.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 53¹, 54, 55, 56, 69 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

n u t a r i a:

1. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 255 straipsnio 2 dalis (2003 m. balandžio 10 d. redakcija; Žin., 2003, Nr. [38-1734](#)) tiek, kiek joje nenustatyta, kad kaltinamasis negali būti nuteistas pagal kitą baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, kuriame nustatyti kitokie ar nauji nusikalstamos veikos požymiai ar kitos veikos kvalifikavimui reikšmingos aplinkybės, palyginti su nustatytosiomis kaltinamajame akte nurodytame baudžiamajame įstatyme, jeigu apie tokią galimybę teisiame posėdyje jam iš anksto nebuvo pranešta, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 2, 6 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 256 straipsnio 1 dalis (2007 m. birželio 28 d. redakcija; Žin., 2007, Nr. [81-3312](#); 2011 m. gruodžio 22 d. redakcija; Žin., 2011, Nr. [164-7797](#)) tiek, kiek joje nenustatyta, kad teismas savo iniciatyva kaltinime nurodytos veikos faktinės aplinkybės gali pakeisti iš esmės skirtingomis, prieštarauja (prieštaravo) Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 2 daliai, 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams.

3. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 256 straipsnio 1 dalis (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija; Žin., 2011, Nr. [164-7797](#)) tiek, kiek joje neribojamas kaltinime nurodytos veikos faktinių aplinkybių pakeitimas apeliacinės instancijos teisme iš esmės skirtingomis aplinkybėmis, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

4. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 256 straipsnio (2007 m. birželio 28 d. redakcija; Žin., 2007, Nr. [81-3312](#)) 4 dalis tiek, kiek joje nustatyta, kad Baudžiamojo proceso kodekso 256 straipsnio 2 ir 3 dalių nuostatos netaikomos kaltinime nurodytą veiką perkvalifikuojant pagal baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, kuriame nustatyti kitokie ar nauji nusikalstamos veikos požymiai ar kitos veikos kvalifikavimui reikšmingos aplinkybės, palyginti su nustatytosiomis kaltinamajame akte nurodytame baudžiamajame įstatyme, jeigu iš esmės nesikeičia faktinės nusikalstamos veikos aplinkybės, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 2, 6 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

5. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 256 straipsnio 4 dalis (2011 m. gruodžio 22 d. redakcija; Žin., 2011, Nr. [164-7797](#)) tiek, kiek joje nustatyta, kad Baudžiamojo proceso kodekso 256 straipsnio 1, 2 ir 3 dalių nuostatos netaikomos kaltinime nurodytą veiką perkvalifikuojant pagal baudžiamąjį įstatymą, numatantį lengvesnį nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, kuriame nustatyti kitokie ar nauji nusikalstamos veikos požymiai ar kitos veikos kvalifikavimui reikšmingos aplinkybės, palyginti su nustatytosiomis kaltinamajame akte nurodytame baudžiamajame įstatyme, jeigu iš esmės nesikeičia faktinės nusikalstamos veikos aplinkybės, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 2, 6 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

6. Nutraukti bylos dalį dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 320 straipsnio 3 dalies (Žin., 2002, Nr. [37-1341](#)) tiek, kiek joje baudžiamąją bylą apeliacine

tvarka nagrinėjančiam teismui nesuteikiami įgaliojimai pakeisti nusikalstamos veikos faktines aplinkybes iš esmės skirtingomis, kai paduotuose apeliaciniuose skunduose to nėra prašoma, atitiktis Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

7. Nutraukti bylos dalį dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 326 straipsnio 1 dalies (2007 m. birželio 28 d. redakcija; Žin., 2007, Nr. [81-3312](#)) 4 punkto tiek, kiek jame apeliacinės instancijos teismui nesuteikiami įgaliojimai panaikinti nuosprendį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti teismui, kai, bylą nagrinėjant apeliacine tvarka, paaiškėja naujos faktinės aplinkybės, tačiau apeliaciniuose skunduose nėra prašoma pakeisti faktines bylos aplinkybes, atitiktis Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Toma Birmontienė
Pranas Kuconis
Gediminas Mesonis
Ramutė Ruškytė
Egidijus Šileikis
Algirdas Taminskas
Romualdas Kęstutis Urbaitis
Dainius Žalimas